

MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

1950 SONRASI BATI RESMİNDE MELANKOLİK EĞİLİMLER

SANATTA YETERLİK ESER METNİ

Zeynep BİNGÖL ÇİFTÇİ

Resim Anasanat Dalı

Resim Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Murat Mete AĞYAR

TEMMUZ 2023

Zeynep BİNGÖL ÇİFTÇİ tarafından hazırlanan 1950 Sonrası Batı Resminde Melankolik Eğilimler adlı bu tezin Sanatta Yeterlik Eser Metni olarak uygun olduğunu onaylarım.

Tez Yöneticisi

Bu çalışma, jürimiz tarafından Resim Anasanat Dalında Sanatta Yeterlik Eser Metni olarak kabul edilmiştir.

Başkan :

Üye :

Üye :

Üye :

Üye :

Bu tez, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü tez yazım kurallarına uygundur.

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel etik kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- ücret karşılığı başka kişilere yazdırmadığımı (dikte etme dışında), uygulamalarımı yaptırmadığımı,
- ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

imza

“Burada, kendimi aradım ve araştırdım.”

Efesli Herakleitos (Teber, 2013, s.15)

Bu eser metninin hazırlanmasında sabrı ve desteğiyle beni yüreklendiren danışman hocam sayın Dr. Öğr. Üyesi Murat Mete AĞYAR’ a, tez izleme komitesinde bulunan, değerli katkılarını benden esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Avni ÖZTOPÇU ve Prof. Mustafa Orkun MÜFTÜOĞLU’ na teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca değerli aileme ve yazım sürecinde aramızdan ayrılan sevgili babam Mehmet Vehdi BİNGÖL ’e, hocam ve dostum olan kaybından büyük üzüntü duyduğum sevgili Doç. Sedat BALKIR’ a, desteğini derinden hissettiğim arkadaşım ve yoldaşım Begüm MÜTEVELLİOĞLU’ na, dostlarıma ve enstitü çalışanlarına bugünlere gelebilmemdeki değerli katkıları için minnettarım.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.vi
İÇİNDEKİLER	vii
RESİM LİSTESİ	viii
ÖZET	xi
ABSTRACT	xii
1. GİRİŞ – ..	1
1.1 Çalışmanın Amacı.....	1
1.2 Çalışmanın Kapsamı	1
1.3 ÇalışmanınYöntemi	1
2. MELANKOLİ KAVRAMININ TARİHSEL GELİŞİMİ	2
2.1 Melankolinin Tanımı.....	2
2.2 Destanlar ve Melankoli.....	5
2.3 Acedia ve Melankoli	6
2.4 Albrecht Dürer’in Melankolisi.....	7
2.5 Aydınlanma Çağında Melankoli.....	9
2.6 Melankoli ve Yaratım	11
3. MELANKOLİNİN SANAT TARİHİNDEKİ SEYRİ	12
4. 1950 SONRASI BATI RESMİNDE MELANKOLİNİN İZLERİ.....	27
5. KENDİ SANATSAL ÜRETİMİNDE MELANKOLİNİN İZLERİ.....	37
6. SONUÇ.....	60
KAYNAKLAR	62
ÖZGEÇMİŞ.....	66

RESİM LİSTESİ

Sayfa

Resim 2.4.1 Albrecht Dürer, Melencolia I, 1514, 24 × 18,5 cm, Gravür.....	7
Resim 2.4.2: Albrecht Dürer, Çalışma Odasında Aziz Jerome, 1514, 25.4 x 19 cm, gravür (sol), Şövalye, Ölüm ve Şeytan, 1513, 24,5x19,1 cm, gravür (sağ).....	8
Resim 3.1: Pieter Claesz, Vanitas, 1656, ahşap panel üzerine yağlıboya, 39.5 × 60.5 cm Erich Lessing Culture and Fine Arts Arşivi.....	13
Resim 3.2: Georges de La Tour, Gece Lambalı Magdalene, ykl. 1640, Tuval üzerine yağlı boya, 128 x 94 cm, Louvre, Paris.....	13
Resim 3.3 Auguste Rodin, Düşünen Adam, 1904, Rodin Müzesi, Paris.....	14
Resim 3.4: John Everet Millais, Ophelia, tuval üzerine yağlıboya, 76x112 cm, 1851, Tate, Londra.....	15
Resim 3.5 Lars Von Trier, “Melankoli” adlı 2011 tarihli filminden bir kadraj.....	15
Resim 3.6 Dante Gabriel Rossetti, Beata Beatrix, 1863-1870, 86.4 × 66 cm, tuval üzerine yağlıboya.....	16
Resim 3.7 Vincent Van Gogh, Kulağı Bandajlı Oto portre, 1889, 60x49 cm, tuval üzerine yağlıboya.....	17
Resim 3.8 Van Gogh, Dr. Gachet’ in Portresi, 1890, 67 × 56 cm, tuval üzerine yağlıboya.....	18
Resim 3.9 Vincent van Gogh, 1889, tuval üzerine yağlı boya 73,7 cm × 92,1 cm, Museum of Modern Art, New York.....	19
Resim 3.10 Edvard Munch, 1893, Yağlıboya ve pastel, 91 cm × 73,5 cm, Ulusal Galeri (Norveç) ve Munch Müzesi, Oslo, Norveç.....	20
Resim 3.11 Caspar David Friedrich, 1808-1810, Tuval üzerine yağlı boya, 110 cm × 171,5 cm, Alte Nationalgalerie, Berlin.....	20
Resim 3.12 Caspar David Friedrich, 1823–1824, Tuval üzerine yağlı boya, 96,7 cm × 126,9 cm, Kunsthalle Hamburg.....	21
Resim 3.13 Arnold Böcklin, Ölüler Adası, 1883, Ahşap üzerine yağlıboya, 80 cm x 150 cm, Alte Nationalgalerie.....	21
Resim 3.14 Arnold Böcklin, Keman Çalan Ölümle Oto portre, 1872, tuval üzerine yağlı boya.....	22
Resim 3.15 Giorgio de Chirico, Bir Sokağın Gizemi ve Hüznü, 1914, 85 x 69 cm.....	23
Resim 3.16 Giorgio de Chirico, Güzel bir günün melankolisi, 1913, Tuval üzerine yağlıboya.....	24
Resim 3.17: Edward Hopper 1942, tuval üzerine yağlıboya, 84,1 cm × 152,4 cm, Şikago Sanat Enstitüsü, Chicago.....	24
Resim 3.18 Edward Hopper, tuval üzerine yağlıboya.....	25

Resim 3.19	Edward Hopper, Otel Odası, 1931, tuval üzerine yağlıboya, Museo Thyssen-Bornemisza, Madrid.....	25
Resim 3.20	Edward Hopper, Deniz Feneri Tepesi, tuval üzerine yağlıboya, Dallas Sanat Müzesi.....	26
Resim 4.1	Francis Bacon, Oto portre, 1969, 35,5 x 30,5 cm, tuval üzerine yağlı boya.....	26
Resim 4.2:	Francis Bacon, Velázquez'in Papa X. Innocent'in Portresi Üzerine Çalışma,1953, Tuval üzerine yağlıboya,153 × 118 cm, Des Moines Sanat Merkezi, Iowa.....	27
Resim 4.3	Mark Rothko, İsimsiz, 1952, 261,6 cm × 158,7 cm, tuval üzerine yağlıboya.....	28
Resim 4.4	Anselm Kiefer, Gecenin Emirleri, 1996, 356 × 463 cm, tuval üzerine emülsiyon, akrilik ve gomalak.....	29
Resim 4.5:	Anselm Kiefer, Yanan Çubuklar, 1984-87, Tuval üzerine çeşitli malzeme, 330,8 x 556,3 cm.....	30
Resim 4.6	Richard Estes, Telefon Klübeleri, 1967, masonit üzerine akrilik, 122 x 175,3 cm.....	30
Resim 4.7	Richard Estes, People's Flowers, 1971, tuval üzerine yağlı boya, 153 x 101,2 cm.....	31
Resim 4.8	Bill Viola, Sal, Video yerleştirme, 5.1, 1x3 Edisyon, 1x3, 10'30", 2004, EMSTKoleksiyonu.....	32
Resim 4.9	Tracey Emin, Yatağım, 1998, yerleştirme.....	33
Resim 4.10	Marina Abramovic, Ritim 0, 6 saatlik performans, 1974, Napoli, İtalya.....	33
Resim 4.11	Gerhard Richter, Matrosen Denizcileri, 1966, 150 x 200 cm, tuval üzerine yağlıboya.....	34
Resim 4.12	Gerhard Richter, Şemsiyeli Kadın, 1964, tuval üzerine yağlıboya, 160 x 95 cm, Hayward Galeri.....	35
Resim 4.13	Albert György, Melankoli, Bakır heykel, 2012.....	36
Resim 5.1	Bir Adam Boyu 002, 2020, Dijital baskı.....	37
Resim 5.2	Hüznünden Okunur, 2023, Kâğıt üzerine serigrafi baskı, 30 x 40 cm....	38
Resim 5.3	Dans, 2023, Dijital baskı.....	39
Resim 5.4	Kırılğan Manzara, 2023, Dijital baskı.....	39
Resim 5.5	Babamın Portresi, 2020, Dijital baskı.....	40
Resim 5.6	Beklenen, 2018, 70 x100 cm, Fotoğraf kâğıdı üzerine dijital baskı.....	41
Resim 5.7	Kaybolduğum Orman 002, 2023, Dijital baskı.....	41
Resim 5.8	O'na, 2023, Dijital baskı.....	42
Resim 5.9	Uyan, 2023, Kâğıt üzerine serigrafi baskı, 30 x 40 cm.....	42
Resim 5.10	Çiçekler Serisi, Nergis, 2019, Dijital baskı.....	43
Resim 5.11	Kaybolduğum Orman 004, 2023, Dijital baskı.....	44
Resim 5.12	Kaybolduğum Orman 006, 2023, Dijital baskı.....	44
Resim 5.13	Saklı 002, 2023, Dijital baskı.....	45

Resim 5.14	Arka Bahçe Notları Serisinden, Unutmuşum Gibi Seni..., 2022, tuval üzerine boya, 30 x 40 cm.....	45
Resim 5.15	Bahçenin Hafızası Serisinden, Sınır, 2020, Dijital baskı.....	46
Resim 5.16	Bahçenin Hafızası Serisinden, Lethe, 2020, Dijital baskı	46
Resim 5.17	Bahçenin Hafızası Serisinden, Patika, 2020, Dijital baskı.....	47
Resim 5.18	Bahçenin Hafızası Serisinden, Ne Harika bir Gün..., 2020, Dijital baskı.....	47
Resim 5.19	Bahçenin Hafızası Serisinden, Gam Hane, 2020, Dijital baskı.....	48
Resim 5.20	Bahçenin Hafızası Serisinden, Yol, 2020, Dijital baskı.....	48
Resim 5.21	Bahçenin Hafızası Serisinden, Ofelya Buradaydı..., 2020, Dijital baskı.....	49
Resim 5.22	İçinde Bir Yer Serisinden, 2020, Dijital baskı.....	49
Resim 5.23	İçinde Bir Yer Serisinden, 2020, Dijital baskı.....	50
Resim 5.24	İçinde Bir Yer Serisinden, 2020, Dijital baskı.....	50
Resim 5.25	İz Sürücü Serisinden, 002, 2020, Dijital baskı.....	51
Resim 5.26	İçinde Bir Yer Serisinden, Bir Adam Boyu, 2020, Dijital baskı.....	51
Resim 5.27	Aile Toplantısı, 2020, Dijital baskı.....	52
Resim 5.28	İz Sürücü Serisinden, Sürüden Ayrılanları Kurtlar Yer, 2020, Dijital baskı.....	52
Resim 5.29	İz Sürücü Serisinden,004, 2020, Dijital baskı.....	53
Resim 5.30	İz Sürücü Serisinden,006, 2020, Dijital baskı.....	53
Resim 5.31	Korkuyor musun? 003, 2018, Dijital baskı.....	54
Resim 5.32	İçinde Bir Yer Serisinden, Bir Adam Boyu, 2020, Dijital baskı.....	54
Resim 5.33	İz Sürücü Serisinden,008, 2020, Dijital baskı.....	55
Resim 5.34	Arka Bahçe, 2017, 100 x 140 cm, tuval üzerine akrilik boya.....	56
Resim 5.36	Gizli Bahçe, 2015, 50 x 70 cm, kâğıt üzerine akrilik boya.....	56
Resim 5.37	Otoportre Serisinden, Kuzgunlu Portre, 2020, Dijital Baskı.....	57
Resim 5.38	Otoportre Serisinden, Ben Bir Başkasıdır, 2020, Dijital Baskı	58
Resim 5.39	Otoportre Serisinden, Manik Otoportre 002, 2010, Arşivsel Pigment Baskı, 30 x 40 cm.....	59
Resim 5.40	Otoportre Serisinden, Manik Otoportre 004, 2010, Arşivsel Pigment Baskı, 30 x 40 cm.....	59

ÖZET

Bu eser metin çalışmasında, melankoli kavramına genel bir bakış ile melankolinin tanımı, geçmişten günümüze sanat tarihindeki yeri belirli örnekler üzerinden incelenmiştir. Albrecht Dürer 'in 1500 yıllarında gerçekleştirdiği ünlü gravürü, “*Melencolia I*” den başlayarak melankoli kavramının sembolik ifadeleri ve Arnold Böcklin, Munch, Van Gogh, Edward Hopper, Caspar David Friedrich, Anselm Kiefer gibi ardıllarının sanat tarihi bağlamında, birbirlerinden yüz yıllar önce yaşamış ve yaşadıkları dönemlerin en önde gelen isimleri olan sanatçıların günümüze gelen kompozisyon, renk, ışık vb. gibi birtakım noktalarda benzerlikler gösteren melankoli temalı eserleri incelenmeye çalışılacaktır. Batı ve doğu toplumlarında melankoli olgusuna yaklaşımın birbirinden farklı olduğu bilinmektedir. Çalışmanın ana amacı batı sanatı bağlamında melankoli olgusunun sanatçılar üzerindeki seyrine ve kendi sanatsal pratiğinde istemsizce alttan alta sezilen melankolik atmosferin geçmişten günümüze tarihsel örneklerle bağ kurarak çalışmalarımın kısa bir analizi yapılarak sonlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Melankoli, ölüm, varoluş, yaratıcılık, yas

ABSTRACT

In this textual study, the concept of melancholy, the definition of melancholy and its place in the history of art from past to present are examined through specific examples. Starting from Albrecht Dürer's famous engraving "Melencolia I" in 1500, the symbolic expressions of the concept of melancholy and its successors such as Arnold Böcklin, Munch, Van Gogh, Edward Hopper, Caspar David Friedrich, Anselm Kiefer in the context of art history, the melancholy-themed works of artists who lived hundreds of years before each other and who were the most prominent names of the periods they lived in, showing similarities in some points such as composition, color, light, etc. will be tried to be examined. It is known that the approach to the phenomenon of melancholy is different in Western and Eastern societies. The main purpose of the study is to analyze the course of the melancholy phenomenon on the artists in the context of western art and the melancholic atmosphere that is involuntarily intuited in my own artistic practice by establishing a connection with historical examples from past to present and concluded with a brief analysis of my works.

Key Words: Melancholia, death, existence, creativity, mourn

1. GİRİŞ

1.1 Çalışmanın Amacı

“1950 Sonrası Batı Resminde Melankolik Eğilimler” başlıklı eser metninde, melankolinin tanımı, sanatsal üretimler üzerindeki izdüşümleri, geçmişten günümüze gelen süreçte kendisine nasıl bir yer bulduğu, nasıl imgeleştirildiği konusu üzerine bir inceleme yapmak amaçlanmıştır. Bu araştırma doğrultusunda melankolinin tanımı ve düşünürlerin bu kavram ile ilgili araştırmalarının incelenmesi ve kavramın sanat alanındaki karşılıklarının incelenmesi hedeflenmiştir. Melankoli kavramının bu araştırma kapsamında kendi çalışmalarına yansıma biçimlerinin aktarılması ve metinde verilen örnekler çerçevesinde değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

1.2 Çalışmanın Kapsamı

İlk örneğine 16. yüzyılda rastlanan Albrecht Dürer’ in ikonik gravürü ile tasvir edilen melankoli kavramının sanat tarihindeki seyri incelenecektir. Dürer’ in çağdaşları ve günümüze gelene dek sanat tarihsel süreçte melankoli kavramı ile ilişkilendirilebilecek usta örnekleri incelenerek, günümüz sanatına etkileri araştırılacaktır. 1950’li yıllardan günümüze, belli başlı eser örnekleri verilerek eser metni devam edecek ve son bölümde ise kendi çalışmalarımın melankoli ile ilişkisini açıklayan bir bölüm ve sonuç ile eser metni sonuçlandırılacaktır.

1.3 Çalışmanın Yöntemi

Çalışmanın yöntemi kaynak araştırmasına dayandırılmıştır. Bunun yanı sıra araştırmada konuya ilişkin çalışmalar üretmiş sanatçılara ait eserlere de yer verilmiştir. Bu eserlerin incelemeleri yapılmıştır.

2. MELANKOLİ KAVRAMININ TARİHSEL GELİŞİMİ

2.1 Melankolinin Tanımı

Melankoli “Normal bir Anomali” adlı kitabında Serol Teber melankoliyi; “... özellikle toplumsal huzursuzlukların arttığı dönemlerde yaşanan güvensizlik ortamlarında sıklıkla sözü edilmeye başlanan bir yaşam tarzı, bir ruhsal durum, bir kişilik tipidir” (Teber, 2013, s.9) diyerek tanımlar. Robert Burton ise 1621 yılında yayımlanan “hayatımın eseri hayatımın ta kendisi” (Burton, 2016, s.9) diye tarif ettiği “Melankolinin Anatomisi” adlı yapıtında;

Melankolinin pek çok tasviri, işareti ve tanımı vardır. Fracastoro akıl hakkındaki eserinin ikinci kitabında, melankolikleri “bozuk hılt, kara safranın çokluğu nedeniyle kötü etkilenmiş ve böylece delirmiş; seçicilik, irade gibi anlayışın kendini belli eden işleyişlerinin hepsinde ya da pek çoğunda düşkünlük gösteren” kişiler olarak tanımlamıştır. Galen, Rufus ve Aetius’tan etkilenen Melanelius, melankoliyi “insanları hayvana dönüştüren kötü ve fevri bir hastalık” olarak tanımlarken, Galen “beynin orta kısmının mahrumiyeti ya da iltihaplanması” gibi bir ifadeyle tanımlayıp zarar gören organı temel alır. ...bu yüksek sınıf hastalık için “başlıca organların düşkünlüğü ya da aklın ıstırapı” der Aretaeus (Burton, 2016, s.163-165).

Melankoli kavramı, insanlığın varoluşundan bugüne her çağda varlığını sürdürmüş, disiplinler arası bölgede yer alan önemli bir kavramdır. Antik Yunan’da olumlanan - Aristoteles ve Theophrast’ ın etkisiyle entelektüellik ve yaratıcılıkla ilgili olarak sanat alanında, Hipokrat’ ın etkisiyle tıp alanında- kavram, Orta çağda tam tersi bir seyir izleyerek, tembellikle ilişkilendirilmiştir. Modern dönemde pek çok alanda- psikolojide, edebiyatta, sanatta, felsefede- varlık bulan bir kavram olmuştur.

Kalabalıkların içinde yalnızlaşan insan... Melankoli duygusunu besleyen modern hayat, kent hayatına karışan insanın yalnızlığı...

Toplumca yaşanan olumsuz olaylar sonucunda yaşanan huzursuzluk ve güvensizlik dönemlerinde daha belirgin hale gelen melankoli kavramına tarihsel bağlamda bakıldığında direniş ve yaratıcılıkla bağlantılı olduğunu söylemek mümkün olabilir.

Melankoli ne tam olarak depresyon kavramı ile düşünülebilir ne de dört öz sınıftan biri olan kara-safra olarak düşünülebilir. Bir tür duygu durumu olan melankoli ve psikiyatri biliminin konusu olan bir tür hastalık olan depresyon birbirinden farklıdır. Modern dünyada kalabalıklar içinde bireyselleşmeye çalışan insanın, yaşadığı olumsuzluklar sonucu ortaya çıkan sıkıntı hali, melankoli duygusunu meydana çıkaran öncül durumlardan biridir. Meydana çıkan bu bireysel sıkıntı hali yaratıcılığa dolayısıyla sanata sebebiyet verebilecek olanaklara sahiptir. Aristoteles’in bazı kaynaklara göre ise Theophrast’ ın “**Problemata Physica**” kitabında “Melankoli” başlıklı bölümünde bahsi geçen o ünlü cümlesi,

“Neden ister felsefe ya da politikada ister şiir ya da sanatta olsun olağanüstü kişiliklerin hepsi melankoliktir?” Aristoteles ve Theophrast’ ın bu ünlü önermesi, melankoli olgusu söz konusu olduğunda sıklıkla karşımıza çıkar. Önerme antik çağda ve öncesinde melankoliye bakışın ana fikri gibidir. Bu olumlu betimlemeden sonra; “... pek çok filozof, sanatkâr, aydın yeteneklerini kanıtlamak için abartmalı melankolik görünümle takınmışlar; hatta giderek melankoli, yeteneğin ön koşulu gibi görünmeye başlamıştır” (Teber, 2013, s.10).

Bu önerme melankolinin yaratma dürtüsüne sebebiyet veren kişiyi yaratıcı bir oluşa doğru yönlendiren olumsuz bir durumdan çok olumlu bir kavram olduğu düşüncesini uyandırır. Melankoli depresyon gibi sağaltılması gereken bir hastalık değil, faydalanılması gereken bir itici güç olarak düşünülmelidir. Çağlar boyu tembellik, kaygı, kararsızlık, keder vb. gibi pek çok olumsuz duygu ile anılmış melankolik kişiler hayattan kendilerini soyutlamış gibi görülmüşler, bu hayattan kopma meselesi tam olarak anlaşılamamış ve bu tür insanlardan uzak durulması gerektiği düşüncesi hâkim olmuştur. Oysa bu duygu durumuna sahip olan kişiler yaratmak, üretmek ve derinleşmek için içe dönmek durumundadırlar, yaşamdan kopmuş bir yaratıcılık durumu değildir söz konusu olan. Sanat ve hayat örtüşme içindedir. Romantik dönem pek çok alanda önemli isimlerle doludur. Hölderlin, Schiller...

Dönemde ünlü pek çok trajedi, şiir, roman ve sanat eseri melankolik mizaca sahip kişilerin üretimleriyle meydana gelmiştir.

Aristoteles, etik üzerine yazdığı eserinde bilgeliğin ve mutluluğun birbiriyle karşıt kavramlar olduğunu belirtir. Bu aynı zamanda Tully’ nin de paradoks dediği şeydi (bilge insanlar özgürdür, budalalar köledir); özgürlük kendi kurallarına göre insanın kendi iradesi sınırlarında yaşamaktır. (Burton, 2016, s.53).

Hipokrat’ın tıp alanında yaptığı önemli çalışmalar sonucunda melankoli adının kendisi tarafından belirlendiği düşünülmektedir.- kara-safra anlamına gelen melania-kole kelimeleri-Tıpta “dört öz sıvı” öğretisi olarak kabul edilen yaklaşıma göre; insan bedeninde davranışlarının ve karakterinin oluşmasını sağlayan dört öz sıvı bulunur. Bu sıvılar kan (hava), sarı-safra (ateş), kara-safra (toprak) ve salgı (su) dır. Bu sıvıların vücutta denge içinde olması kişinin sağlıklı olduğunun göstergesidir. Kara-safra ile ilişkilendirilen kişilerin melankolik ve deli olduğu düşüncesi dönem dönem hâkim bir düşünce halini almıştır. Ancak kara-safra (diğer sıvılar da) mevsim, yaş alma ve benzeri nedenlerle nitelik değiştirebilir. Melankoli hastalığı ve melankolik mizaç birbirlerinden farklı durumlardır;

Bunlar sıradan insanlardan farklıdırlar. Buradaki farklılık ve olağanüstülük, olumlu anlamdadır. Bu durumda kara-safra hastalık yapmaz, fakat mizacı belirler. Burada, düşünce merkezlerine yakın yerlerde toplanan kara-safra, insanların yeteneklerini uyarır. Melankolik mizaçlarda, normal koşullarda baskı altında tutulan yetenekler ve yaratıcı güçler özgün koşullarda serbest kalır. Psikik etkiler ruhsal yapıyı harekete geçirir. Normal koşullarda insanların varlığından haberdar olmadığı olanakları, yetenekleri ortaya çıkar. Melankolik mizaç ile melankoli hastalığı arasında her zaman belirli bir sınır koymak (da) kolay değildir. Bu sınır zaman zaman aşılabılır. Gerçekte melankolik mizaç, olağanüstü psikik boyutlarıyla çok az ortaya çıkar (Teber, 2013, s.119–120).

Melankoli, soğuk ve kuru, yoğun kara renkli ve ekşidir; sindirimin en tortulu yerinden, dalaktan temizlenerek geçer, diğer iki sıcak ahlata, kan ve sarı safrayı, birbirine bağlar ve onları kanın içinde muhafaza eder, kemikleri besler. Bu ahlata-ı erbaa, hem dört unsurun, hem de insanoğlunun gelişiminin dört evresinin bir benzetmesidir (Burton, 2016, s.111).

Orta çağda Aristoteles’in ünlü savı yadsınmış, melankoliye ve melankolik mizaca sahip kişilere olumsuz gözle bakılmıştır. “Melankoli, toplum düşmanlığı, dinden ayrılış ve tanrıya başkaldırı olarak değerlendirilmiş ölümcül yedi büyük günahın biri olarak görülmüştür” (Teber, 2013 s.10).

Antik çağ boyunca beden sıvılarına bağlı bir hastalık olarak görülen melankoli, Rönesansla birlikte Satürn gezegeninin sebebiyet verdiği bir durum olarak düşünülmüş, modern düşünce ile toplum için de uyumsuz olarak görülmüşler ve derin bir yalnızlığa mahkûm olmuşlardır.

2.2 Destanlar ve Melankoli

Ağla, ey Herakleitos, bu çağa yakışır
Bu kadar alçaklığı, bu kadar kederi gördükçe.
Gül, ey Demokritos, canın ne kadar isterse,
Bu kadar kibri, bu kadar aptallığı gördükçe.
Bırak biri tebessümlerle, diğeri gözyaşlarıyla sevin sin;
Her ikisinin de acısı ve gayreti aynıdır.
Ve şimdi (Ah ne yazık! Dünya ne kadar ahmaklaştı)
Bin tane Herakleitos, bin tane Demokritos gerek bize,
Ve şimdi (delilik o kadar çok arttı ki) tüm dünya
Antikyra' ya gönderilmeli, Karacaot ile beslenmeli
(Burton, 2016, s.61 62).

Homeros destanları ve Yunan mitolojisi; içinde bulunduğu toplumla, kurumlarla ve insanlarla anlaşılamayan “*toplumsallaşamayan*” (Teber, 2013, s.9) melankolik kişilerin ve melankolik mizacın çözümlenmesi açısından önemli yazılı kaynaklardır. Bu yazınsal örneklerde *melankoli* kelimesi birebir kullanılmamış olmakla birlikte; destanlarda ve hikayelerde bahsi geçen tanrıların ve kahramanların yaşadıkları olaylar karşısında sergiledikleri yalnızlık, öfke, sıkıntı gibi çok çeşitli duygu durumları, diyalogları çözümlene yapabilmek için temel alınmıştır. Aristoteles, Theophrast ve özellikle tıp alanında melankolinin pek çok çeşidinin anlaşılması konusunda başta Hipokrat olmak üzere pek çok hekim bu yazılı kaynaklardan faydalanmıştır.

Tanrıların düzenini yıkmak için başkaldıran Bellerophontes, yalnızlıkla cezalandırılmış melankolik mizacın izlerinin sürüldüğü önemli bir karakterdir.

Bellerophontes 'in bu tavrı, insanın tanrıların boyunduruğundan kurtulma ve özgürleşme çabasının ürktücü bir örneğidir. Ve melankoli, Homeros destanlarından bu yana, tanrısal düzenlere başkaldırmaya çalışan insanların yazgısını sergiler bir anlamda...Bellerophontes, insanı tanrılara tutsak eden yazgıdan kurtarmaya çalışmış ve insanlar tarafından da terk edilmiştir... (Teber, 2013, s.82).

Troya savaşlarının ünlü komutanlarında biri olan başka bir önemli karakter ise, ünlü melankolik gülümsemesi ile anılan Aias' tır. Aias' ta Bellerophontes gibi tanrılar tarafından haksızlığa uğramıştır.

Agamemnon keyfi yerindeyken kendine hâkim olabiliyordu; suret olarak tanrı Jüpiter'e, cesaretle tanrı Mars'a, bilgelikte Pallas Athena'ya benziyordu. Ama kızdığında bir aslan, bir kaplan ve bir köpek gibiydi-tanrısallıktan hiçbir iz kalmıyordu. Aklımız bizi yönettiği, iştahımızı kontrol ettiğimiz ve kendimizi tanrıya adadığımız sürece azizler gibiyiz. Ama eğer dizginleri boşa alıp, şehvete, öfkeye, hırsa, gurura kapılıp yoldan çıkarsak, o zaman canavara dönüşeceği, değişeceği, yaradılışımızı inkar edip tanrıyı kızdıracağız ve ceza olarak da melankoliyi ve her çeşit tedavi edilemez hastalığı başımıza dert alacağız (Burton, 2016, s.78).

Kral Agamemnon ise dengesiz davranışlarıyla tıpta mâni olarak adlandırılan rahatsızlığının ilk örneği kabul edilir ve Aretaus tarafından keşfedilmiştir. “Aretaus, antikçağ ile modern psikiyatri arasındaki köprünün temelini atan başlıca filozof hekimlerden biri olmuştur” (Teber, 2013, s.129). “Sokrates, Alkibiades diyalogunda, insanlara “kendini tanı” çağrısında bulunmuş. Sophokles, Kral Oidipus trajedisinde bu çağrıya yanıt verircesine insanın kendini tanımaya çalışmasının ne denli büyük acılara neden olabileceğini göstermiştir” (Teber, 2013, s.11).

2.3 Acedia ve Melankoli

Antik dönem boyunca düşünürler ve hekimler tarafından olumlanan ve tanımlanmaya çalışılan melankoli, Hristiyan kültürünün de etkisiyle orta çağ boyunca inanç karşıtı, başkaldırı sembolü olarak anılmıştır. Orta çağ boyunca ölümcül günah(acedia) olarak adlandırılan melankoli, aydınlanma döneminde de orta çağdaki kadar baskın olmasa da olumsuzlanmıştır. Antik çağda acedia olumlu bir kavramken, zaman içinde değişerek orta çağda gamsızlık, tembellik, üşengeçlik, sorumsuzluk, sosyal hayattan uzaklaşmak anlamlarında kullanılmaya başlanmıştır.

Acedia tanımlaması, 1800 yıllarının ortalarında yeniden, ama bu kez çok daha başka bir bağlam içinde anımsanmıştır. Sanayi devrimi ve modernizm ile birlikte yeni bir melankolik kişilik tipi, Charles Baudelaire (1821–1867) kişiliğinde ve yaşamında somutlaşması klasikleşmiştir. Baudelaire'in, artık eskisi gibi, Rousseau'nun önerdiği doğa durumu” na bile bile kaçacak olanağı ve şansı kalmamıştır. Bu yeni melankolik, aylak “flâneur” büyük kentin ürünü olarak ortaya çıkmıştır ve gene büyük kentin pazarında – “pasajlarında” – tüketilmeye mahkûmdur. Toplumsallaşamayan aylak insanla artık engizisyon bile ilgilenmez. Orta çağ dinsel inançlarının elinden kurtulduğunu sanan melankolik aylak insan, bu kez tüketim toplumunun mistik, gizemli ortamında metalaştığını, pazara sürüldüğünü görür (Teber, 2013, s.153–154)

2.4 Albrecht Dürer 'in Melankolisi

Rönesans döneminde hümanist akımların varlık göstermesiyle melankoli kavramına bakış olumlu yönde değişmiştir. Bu gelişmeler sonucunda üretilen çeşitli yapıtlar arasında, Albrecht Dürer 'in 1500 yıllarında gerçekleştirdiği ünlü gravürü, “*Melencolia I*” melankoli ile ilgili yapılmış ilk örneklerden biridir. Alegorik anlatımlı bu gravür adeta dönemin dini, felsefi, teknolojik bütün göstergelerini içinde barındıran melankoliyi geçmişte ve günümüzde anlatan eşsiz bir yapıt olmuştur.

Dürer 'in, bir geometri teoremi, bir matematik denklemi gibi kurduğu bu gizemli evren, yapıldığı günden beri -beş yüzyıla yakın bir zamandır-kendisine bakan tüm yorumculara da yeni teoremler ve denklemler kurma olanağı sunmuştur. Başka bir deyişle, Dürer 'in bu yapıtı sanat tarihinin bir sorunu olmuştur (Teber, 2013).

Resim 2.4.1 Albrecht Dürer, Melencolia I, 1514, 24 × 18,5 cm, Gravür.

Bir Dürer uzmanı olan Wölfflin gravürdeki melankolik kadını, Goethe'nin “Faust” eserindeki Doktor Faust'a benzetmiştir.

Araştırdım, ah, ateşli çabalarla. / Felsefe, hukuk ve tıp bilimini. / Bir de ne yazık ki, ilahiyatı. / Şimdi de duruyorum burada, bir ahmak gibi. / Hiçbir şekilde de akıllanmış değilim. / Yüksek unvanım, doktoram bile var, / (...) Bir şey bilemeyeceğimizi, sonuçta anlamak için. / Bir şeyler bildiğime kandırıyorum kendimi. / Dolayısıyla kendimi büyüye verdim şimdi. / Ruhun gücü ve belagati / bana bazı sırlar açıklasın diye... (Teber, 2013, s.25).

Resim 2.4.2 Albrecht Dürer, Çalışma Odasında Aziz Jerome, 1514, 25.4 x 19 cm, gravür (sol), Şövalye, Ölüm ve Şeytan, 1513, 24,5x19,1 cm, gravür (sağ).

Gravürde günün hangi saati olduğu belli olmayan; dağınık, belirsiz, garip bir mekân içerisinde ağırlaşmış kanatlarıyla oturan bir kadın görülmektedir. Etrafı çeşitli aletlerle çevrilmiş bu kadın, üzerinde düğün çiçeği ve su teresinden bir çelenk olan başı sola eğilmiş ve sol eli başını destekler pozisyonda, ayak ucunda uyuyan bir köpek, kucağında kapalı bir kitap ve sağ elinde bir pergelle (Satürn’ün simgesi), bakışları uzaklara yönelmiş bir şekilde oturmaktadır. Başın yana eğilmiş bu durumu orta çağdan günümüze, hüznün, üzüntü dolu melankolik ruh halini betimlerken kullanılmıştır. Melankolik kadın gerek giysileriyle gerek üzerindeki para kesesi ve anahtarlarıyla yüksek varlık seviyesine sahip olduğunu gözler önüne sermektedir. Fakat o tüm bu varsıllığı geride bırakarak başka şeyler düşünmektedir. “... melankolik kadının iç dünyası ve düşüncesiyle, dış dünyanın yaşam tarzı ve zamanın akış hızı aynı değildir. Kadının kendi içinde, dış dünyadan farklı bir yaşam tarzı, bir zaman boyutunu yaşıyor gibi görünmektedir” (Teber, 2013, s.29). Arkasındaki duvarda, zamanın ve yaşamın sonlu olduğunu bize duyuran; kum ve güneş saati durmaktadır. Terazî, çan ve Jüpiter dörtgeni (majik dörtgen) de duvardaki diğer gizemli öğelerdir. “14. yüzyılda bir yazar, “kim bu majik dörtgeni taşır, olumsuzluklar olumluya dönüşür; iyiler çok daha iyi olur” diye yazmıştır. Paracelsus da bu majik dörtgeni taşıyanlarda, “tüm girişimler

mutlulukla sonuçlanır, tüm kederler ve korkular ortadan kalkar” diye vurgulamıştır.” (Teber, 2013, s.35).

Yedi basamaklı merdiven ... ve niceleri alegorinin gizem dolu bilmeceleleri...

Gizemini koruyan yapıt için, Umberto Eco “... açık yapıt, sonluluk içinde sonsuzluk, tamamlanmışlık içinde bir tamamlanmamışlık içermektedir. Bu yapıt Dürer’ in yorumculara emanet ettiği, tamamlanmış gibi görünen tam bir açık yapıt örneği sergilemektedir.” (Teber, 2013, s.21) ifadesini kullanır.

“Kanatlar, melankoliği “ruhun kalesine” taşımaya yetmez. Gökyüzüne uçmak, idea/tin ya da tanrıyla bütünleşmek olanaksızdır. Bu kanatlar, bu ağırlığı taşıyamazlar” (Teber, 2013, s.44).

2.5 Aydınlanma Çağında Melankoli

Aydınlanma çağı, melankoli kavramının bir tür akılsızlık, zavallılık ve delilik gibi düşünüldüğü bir dönem olmuştur. Bu dönemde pek çok önemli kitap yazılmıştır. Deliliğin Tarihi (Foucault), Deliliğe Övgü (Erasmus) Ütopya ve Güneş Ülkesi (Thomas More).

Melankolikler bu kez de akılsız zavallı ve deli oldukları için toplum dışına itilmişler. Tembel ve faydasız olarak düşünüldüklerinden üretim sürecinden de tamamen ayrı düşünülmüşlerdir.

“Hümanist yazarların genel kanısına göre, nerde insanlar mutsuzdur, yoksuldur, asidir, barbardır, başkaldırma eğilimindedir, ülkenin toprakları çoraktır, bataklıktır, kentler pislik içindedir, bayındırlık işleri kötü gitmektedir, orada halk huzursuzdur... Toplum, hasta beden gibidir, özsuları iyi bir karışımında değildir, yeterince temizlenmemiştir... Orada ruh melankoliktir. Çılgınlık salgınları görülür... İvedi reformlara gereksinim vardır” (Teber, 2017, s.211).

Bu dönemde *anormal* kişiler olarak düşünülen melankolikler; kent kültürünün gelişmesiyle birlikte flaneur, Danny gibi isimlerle anılmaya başlayan iktidarla sorunu olan marjinal kişiler olarak görülmüşlerdir.

“Modern yalnız insan, salt dine/bağnazlığa değil, pragmatik akla, kişiliği tekdüzeleştirilen baskıcı norm sistemlerine de karşıdır. Otoritenin, gücün, dolaylı ya da dolaysız ulaşabileceği her yerden geri çekilmeye (Adorno) çalışır. Bunun için de son bir seçenek olarak tin ile ruh,

fizik ile metafizik, doğa ile insan, kır ile kent arasında, kendi kendini bulabileceği, koruyabileceği, “Kabuklu bir hayvan gibi kendi içinde derinleşebileceği” (Nazım Hikmet) bir yer, “penceresiz bir mekân” (Leibniz), “kendine ait bir oda” (V. Wolf) bulmayı düşler” Teber, 2013, s.295).

Varoluşçuluğun ve psikanalizin öncülü Augustinus’un araştırmaları sonucunda “... melankolik mizacı biraz daha yakından tanımamıza özellikle de melankoliklerde görülen zaman akışını, geçmiş, şimdiki ve gelecek zamanı algılama ve değerlendirme huzursuzluklarını anlamamıza yardımcı olmuştur” (Teber, 2013, s.46).

“Yas ve Melankoli” Freud’un 1917 tarihinde yazdığı ünlü makalesi, melankoli ile ilgili önemli tespitlerle doludur ve kendinden sonra yapılan sayısız çalışmaya da kaynaklık etmiştir. Freud’a göre yas, bir tür melankoliye giriş kapısı gibidir. Sevilen kişi, nesne ve her türlü soyut düşüncenin kaybına karşı hissedilen içinden çıkılamaz bir hüznün durumu... Antik dönemden bu çağa, bedensel bir hastalık olarak ele alınan melankoli Freud’un makalesi ile bu durumun ruhsal bir yönelim olduğunun ipuçlarını vermektedir.

Melankoli üzerine, psikanaliz yönelimli araştırmacıların klasikleşen beş temel çalışmasından söz edilir. Bunlar psikanalizin melankoli üzerine olan görüşlerini dile getirirler. Bu çalışmaları Abraham 1911 ve 1916, Freud 1917, tekrar Abraham 1925 ve Rado 1927 yıllarında yazmışlardır (Wisdom’dan aktaran Teber, 2017, s.232)

Melanie Klein başta olmak üzere, Rosenfeld 1959, Mendelson 1960 gibi pek çok araştırmacının yapıtları “klasik dönem sonrası gelişmeler” olarak kabul edilmektedir. (Buecheggerl-Mentzel’den aktaran Teber, 2017, s.232).

Melankolinin doğasına ışık tutmaya çalışacağız. Ancak bu kez, vardığımız sonuçların değerini abartmaya karşı bir uyarı olarak, bir itirafta bulunmakla başlamalıyız. Betimsel ruh hekimliğinde bile tanımı değişen melankoli tek birlikte toplanması kesin olarak sağlanmış görünmeyen çeşitli klinik biçimler alır ve bu biçimlerden bazıları ruhsal kökenliden çok bedensel kökenli hastalıkları düşündürür. Her gözlemciye açık olan izlenimlerin dışında malzememiz ruhsal kökenli doğası tartışma götürmez olan az sayıda olguyla sınırlıdır. Bu nedenle vardığımız sonuçların genel geçerliliğine ilişkin tüm iddialardan daha başından vazgeçecek ve kendimizi bugün elimizde var olan araştırma araçlarıyla tüm bozukluklar sınıfının değilse de en azından onların küçük bir grubu için tipik olmayan bir şeyi keşfedebilmemizin pek olası olmadığı düşüncesiyle avutacağız (Freud, s.243).

Freud’a göre yas durumunda kişinin egosunun değerini yitirmesi söz konusu değilken, melankolide tersi bir durum söz konusudur. Derin bir hüznün duygusu, yaşama yönelik her tür olumlu duygunun azalması...

... melankolik pathos/çılgınlık ile “sağlıklı normalliğin” birlikte olamadığıdır. Buna karşın, resmi politikaların “mutlu görün” önerilerine sorun çıkarmadan uymuş “normaller” ile yasaklı oldukları için, varlıklarını “yarı gizli” sürdüren, hatta intiharları bile gizlenen melankolikler aynı gezegen üzerinde yaşamak zorundadırlar... Burada melankolik insanın narsistik bir utançla hüznülenip küsüp kendi içine kapanmasından başka yapacak herhangi bir olanağı var mıdır? Bilemiyoruz...melankoli sıradan bir varoluşa karşı bireysel ve tek kişilik de olsa, vazgeçen, geri çekilen, yadsıyan -Sokrates ve Antigone örneklerinde olduğu gibi, kendisini karşı olduğu insanlara/kurumlara- dolaylı ve dolaysız -öldürten ya da sıklıkla intihar eden- anlamlı bir başkaldırı olarak da düşünülebilir. (Teber, 2013, s.14).

2.6 Melankoli ve Yaratım

Sokrates’in Alkibiades diyalogunda insanoğluna çağrısı; kendini bilmek, kendini tanımak... “Rönesans hümanizmi ve sanatı, gelişmesini bir anlamda Sokrates’in başlattığı bu noktadan devam ettirmiştir” (Teber, 2013, s.45) İnsanın kendini tanınmasının en geçerli yöntemi sanat yapması...

Ficino ve Agrippa öğretilerinden çıkarılan anlamlara göre, melankolik insanların kişiliğini oluşturan “karışım” homojen yapıda değildir. Bu mikro kozmik karışım, özellikle çeşitli makro kozmik olayların güçlerin etkisiyle değişik hiyerarşik düzeylerde ortaya çıkar. Bunlar başlıca üç büyük kümede yoğunlaşırlar. I. melancholia imaginationis, II. melancholia rationis, III. melancholia mentis. İmgelem gücünün yüksek olduğu, melancholia imaginationis grubu I. aşamayı oluşturur. Bu gruba giren melankolikler sanata, ressamlığa, mimarlığa, teknik alanlardaki yaratıcı etkinliklere yönelme eğilimindedirler. (Teber, 2013, s.40)

Melankolik kişilerde bu yeti gayet güçlü ve şiddetlidir ve bazen de marazlıdır; özellikle hissiselim ya da hafızanın hatırlattığı korkunç bir nesnenin kışkırtmasıyla birçok dehşet verici ve olağan üstü şeyleri üretir. Birçok eserde, taklitte ve resimde görüleceği gibi, şairlerde ve resamlarda hayal gücü şiddetle çalışır; Ovidius’un uyku evi, Apuleus’un anlattığı Psike’nin sarayı vb. insanda bu yeti aklın maiyeti ve öznesidir ya da öyle olması gerekmektedir. Ancak mahlukatta daha üst kademesi yoktur ve onların akıl olarak tek sahip oldukları ratio brutorum (hayvansal oran)’dur (Burton, 2016, s.138).

Yüzyıllardır yaşanan savaşlar, toplumsal anlaşmazlıklar, devrimler, felaketler vb. kısacası yaşanan her durum, bireyi ve dolayısıyla da sanatı etkilemiştir. Değişen zamanla birlikte klasik sanat anlayışından uzaklaşan ressamalar, Romantizmin de etkisiyle akıl yerine duygunun ve öznelliğin ön planda olduğu daha özgür hareket edebildikleri bir ifade alanı elde etmişlerdir. İç dünyalarını, hayallerini, fantezilerini resimlerinde ifade etmeye başlayan ressamalar bireysel hüznün, yalnızlık ve çaresizliklerini melankolik bir atmosfer içerisinde ortaya koymuşlardır. Bu ressamalardan bazıları doğanın içinde bireyin yalnız ve çaresiz oluşunu vurgulayan eserler üretmişlerdir.

İçinde bulunduğı duygu durumunu değişik şekillerde ortaya koyma çabasında olan birey, hayatı ve kendini anlama yolculuğunda melankolik duygu durumuyla pek çok kez karşı karşıya gelmiştir. İnsanın kendisini ve hayatı anlama ve anlamlandırma yolculuğı çağlar boyunca süregelen ve gelmektedir. Melankoli kavramı da tarihsel süreç içinde, değişen toplum yapısı bağlamında farklı anlamlara evrilmiştir. Sanat tarihinde önemli bir yere sahip olan kavram insanlığın varoluşundan bugüne destanlara efsanelere konu olmuştur.

“Melankoli sözcüğü, Grekçe’ den kara (melania) safra (khole) diye çevriliyor. Grek tıbbı, Hippokrates’ le birlikte insan doğasını dört vücut sıvısıyla ayrıştırarak, doğadaki dört unsura gövdede bir karşılık buluyor. ... Melankolinin sıvısı, adı üstünde, kara safra, Galenos’ un pekiştirdiğı bu gelenekte, dalaktan gövdenin her köşesine yayılıyor. Uzun süren korku ve kaygı melankolinin rastlanan en eski tanımı olarak kabul ediliyor” (Göle, 2007, 163).

3. MELANKOLİNİN SANAT TARİHİNDEKİ SEYRİ

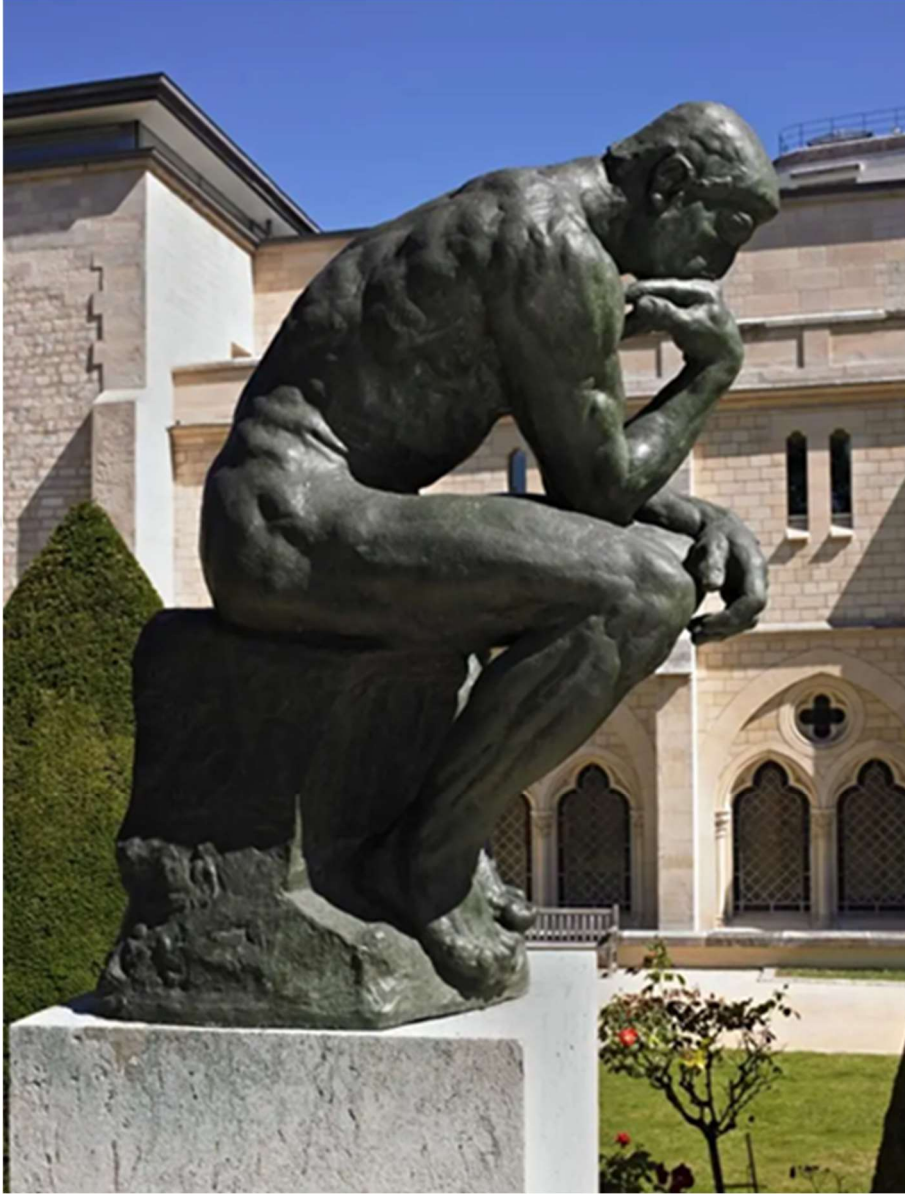
Melankoli Barok dönemde daha çok ölümle ilişkilendirilmiştir. Hayatın geçiciliğı, ölümün gerçekliğini eserlerinde sık sık vurgulayan ressamalar, koyu tonların baskın olduğu ölümü çağrıştıran semboller kullandılar. 17. Yüzyılın önemli sanatçılarından biri olan Hollandalı ressam Pieter Claesz, “Vanitas” adlı natürmordunda olduğu gibi, resimlerinde de sık sık memento mori’ ye yer vermiştir. İzleyeni ölüm ve zamanın geçiciliğı üzerine düşünmeye davet eden bu natürmortta kafatası, kemik sönmekte olan tütsü, koyu tonların hâkim olduğu melankolik bir atmosferde resmedilmiştir.

Resim 3.1 Pieter Claesz, Vanitas, 1656, ahşap panel üzerine yağlıboya, 39,5 × 60,5 cm

Resim 3.2 Georges de La Tour, Gece Lambalı Magdalene, ykl. 1640, tuval üzerine yağlı boya, 128 x 94 cm, Louvre, Paris

Resim 3.3 Auguste Rodin, Düşünen Adam, 1904, Rodin Müzesi, Paris

“Düşünen Adam” heykeli Auguste Rodin tarafından “Cehennemin Kapısı” adlı bitiremediği eserinin bir parçası olarak alçıdan üretilmiş heykelin büyük boyutlu versiyonudur. Dünyanın pek çok yerinde kopyası bulunan heykelin, bir kopyası da ülkemizde Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi bahçesinde (1951) Dünyanın en ünlü heykellerinden biri olan yapıt, felsefi düşüncenin simgesi olmuşt

Resim 3.4 John Everet Millais, Ophelia, tuval üzerine yağlıboya, 76x112 cm, 1851, Tate, Londra

Melankoli kavramını etkili bir biçimde gözler önüne seren bir başka eser de John Everet Millais'in 1851 yılında yaptığı "Ophelia" adlı tablodur. Ophelia, William Shakespeare'in trajedileri içinde en ünlü eseri olan Hamlet'in melankolik karakteridir. Hamlet'e duyduğu aşka karşılık bulamayan Ophelia'nın intiharına şahitlik ettiğimiz tablo daha sonra edebiyat ve sinema gibi pek çok alanda kullanılan bir figür olmuştur.

Resim 3.5 Lars Von Trier, "Melankoli" adlı 2011 tarihli filminden bir kadrāj

Resim 3.6 Dante Gabriel Rossetti, Beata Beatrix, 1863-1870, 86.4 × 66 cm, tuval üzerine yağlıboya

Beata Beatrix, Pre-Raphaelite akımının önemli sanatçısı Dante Gabriel Rossetti tarafından çeşitli versiyonları yapılmış bir tablodur. Rossetti bu tabloda, Dante Alighieri'nin 1294 tarihli *La Vita Nuova* (Yeni Hayat) adlı şiirinde bahsettiği Beatrice Portinari'ye olan ölümsüz aşkı ve ardından tuttuğu yasını tasvir etmiştir. Çok sevdiği eşi ve modeli olan Elizabeth Siddal'ın ölümünden sonra tabloyu yapmaya başlayan Rossetti, ağzında ölümü sembolize eden beyaz bir gelincik taşıyan güvercin, Dante'nin şiirinde Beatrix'ın ölüm saatini gösteren güneş saati ve arka planda Dante ve aşkı sembolize eden kırmızılı figürle oluşturduğu resmini sembolik referanslarla, aşkın bir an olarak gözler önüne sermektedir.

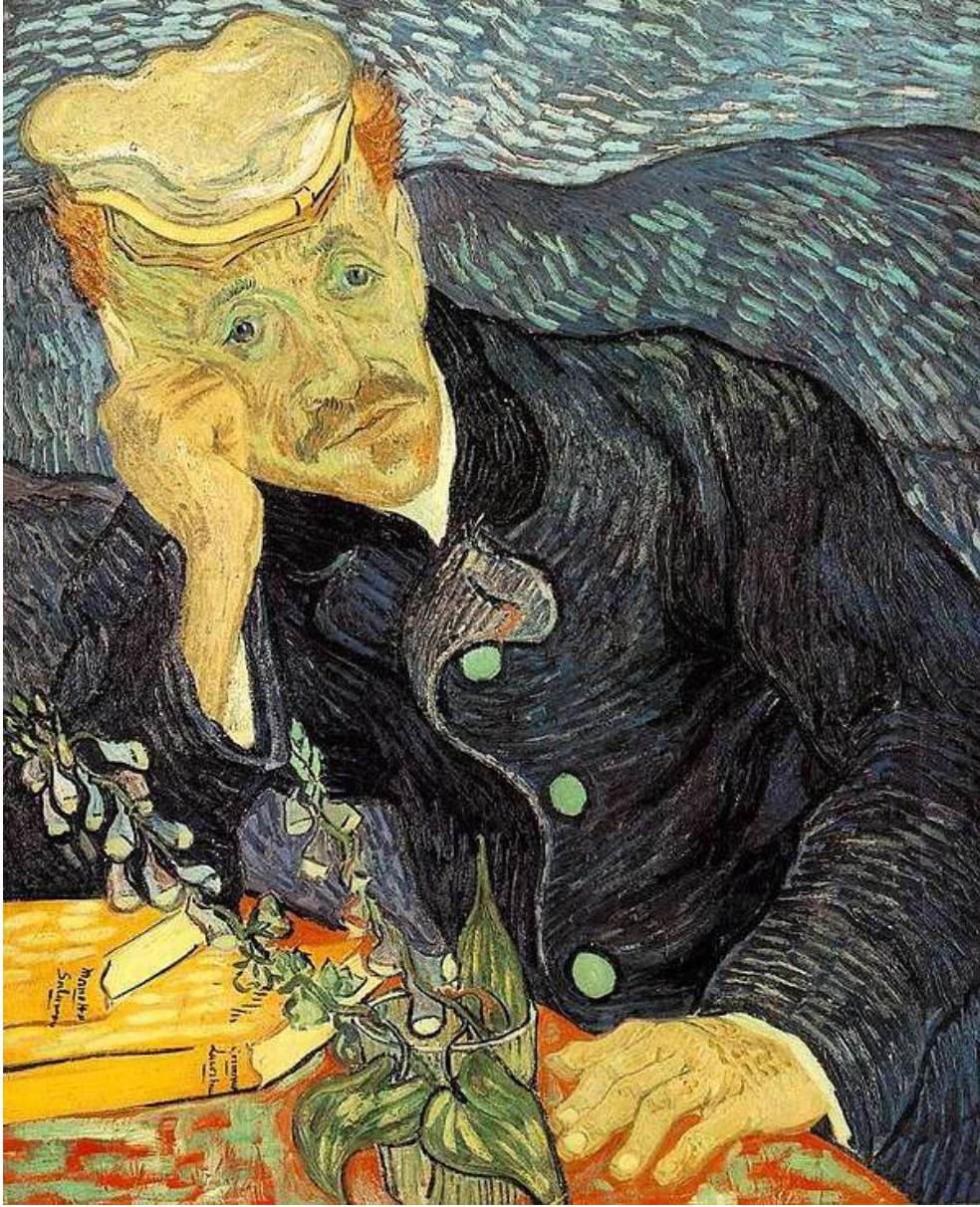

Resim 3.7 Vincent Van Gogh, Kulağı Bandajlı Oto portre, 1889, 60x49 cm, tuval üzerine yağlıboya

Eserlerinde baskın bir melankoli duygusu hissedilen Hollandalı ressam Vincent Van Gogh dramatik kompozisyonlarında kalın boya katmanları ve yoğun bir renk paleti kullanır. Yaşamı boyunca pek çok oto portre yapan Van Gogh 1889 da gerçekleştirdiği “Kulağı Bandajlı Oto portre” adlı eserini aynı evi paylaştığı Paul Gauguin ile aralarında çıkan anlaşmazlık sonucu kendi kulak memesini kesmesi ve ertesi gün kanlar içinde ölmek üzere bulunarak hastaneye ve sonrasında sanatoryuma kaldırılması sürecinden sonra normalleşmeye çalıştığı zamanlarda yapmıştır. Sanatçının delip geçen bakışları, sargılı kulağı ve acılı duruşu, kullandığı yoğun ve canlı renklerin varlığına rağmen hüznü bir yapıt olarak karşımızda durmaktadır.

“Dr. Gachet’ in Portresi” sanatçının melankoli olgusunu belirgin şekilde gözler önüne seren en önemli eserlerinden biridir. Hayatının son dönemlerini geçirdiği

hastaneden çıktığında tavsiye üzerine Auvers' te yaşayan ve bir psikiyatrist olan doktorun evine yerleşir. İkili arasında giderek bir dostluk oluşur. Van Gogh' a göre doktor da en az onun kadar ruhsal sıkıntıları olan birisidir. 1890 yılında yaptığı portrenin bilinen iki versiyonu vardır. Dr. Gachet masaya oturmuş, sağ eliyle başını destekleyen bir pozisyonundadır. Soluk benzi ve mutsuz ifadesiyle uzaklara dalmış figürün hüznü bariz bir şekilde görülmektedir. Masada Van Gogh sarısı kitaplar ve vazoda yüksük otu gözümüze çarpar. Yüksük otu sanatçının tedavisinde kullanıldığı düşünülen bitkidir.

Resim 3.8 Van Gogh, Dr. Gachet' in Portresi, 1890, 67 × 56 cm, tuval üzerine yağlıboya

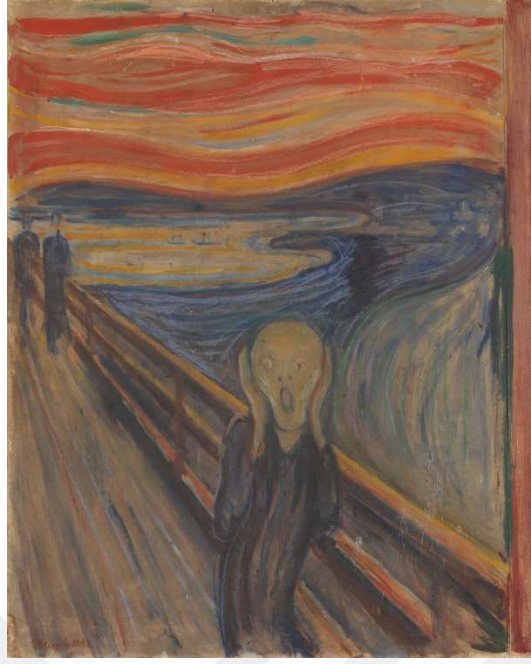
Van Gogh'un önemli eserlerinden bir diğeri olan "Yıldızlı Gece" tablosu mavi rengin hâkimiyetinde kasvetli ve depresif ruh halini gözler önüne sermektedir

Resim 3.9 Vincent Van Gogh, 1889, tuval üzerine yağlı boya 73,7 cm × 92,1 cm, Museum of Modern Art, New York

Albrecht Dürer'in 1514 yılında yaptığı "Melencolia I" adlı ünlü gravürü Rönesans döneminin melankoliyi anlatan en önemli temsili olmuştur. Rönesansta mizaçlarla ve yaratıcılıkla ilişkilendirilen melankoli, barok dönemde ruhani bir anlam kazanmış, romantik dönemde özlem ve nostalji duygusuyla ilişkilendirilen melankoli; modern dönemde ise sanatçıların vazgeçemedikleri bir konu haline gelmiştir.

Yalnızlık, kaygı ve dehşet duyguları uyandıran ve sanat tarihinin en ikonik tablolarından biri olan Edvard Munch'ın yağlı boya, pastel ve taş baskı olarak pek çok versiyonunu ürettiği 1893 tarihli "Çılgılık" tablosu, bazı sanat tarihçilerine göre sanatçının kız kardeşinin akıl hastanesine yatırılmasına verdiği tepkiyi gözler önüne serer. Turuncu tonlarındaki gökyüzü ise volkanik patlama ile ilişkilendirilmiştir.

Resim 3.10 Edvard Munch, 1893, Yağlıboya ve pastel, 91 cm × 73,5 cm, Ulusal Galerî (Norveç) ve Munch Müzesi, Oslo, Norveç

Caspar David Friedrich'in görkemli doğa görüntüleri içinde resmettiği küçük ve yalnız insan figürleri, doğanın yüceliği karşısında insanın acizliğini gözler önüne sermektedir. Ressamın 1808-1810 yılları arasında gerçekleştirdiği “Deniz Kenarında Keşif” tablosu bunların en iyi örneklerindendir.

444555

Resim 3.11 Caspar David Friedrich, 1808-1810, Tuval üzerine yağlı boya, 110 cm × 171,5 cm, Alte Nationalgalerie, Berlin.

“Buzda Gemi Enkazı” talihsiz kuzey kutbu seferi olarak da anılan eser, Friedrich'in döneminde radikal bulunan kompozisyonu sayesinde hak ettiği değeri sanatçının ölümüne kadar görememiş, daha sonra Paul Nash gibi pek çok ressamı etkilemiştir.

Resim 3.12 Caspar David Friedrich, 1823–1824, Tuval üzerine yağılı boya, 96,7 cm × 126,9 cm, Kunsthalle Hamburg.

Resim 3.13 Arnold Böcklin, Ölüler Adası, 1883, Ahşap üzerine yağlıboya, 80 cm x 150 cm, Alte Nationalgalerie

Sembolizm akımının önemli temsilcilerinden İsviçreli ünlü ressam Arnold Böcklin eserlerinde edebi konulara ve mitolojik unsurlara yer vermiştir. 1880 yılında

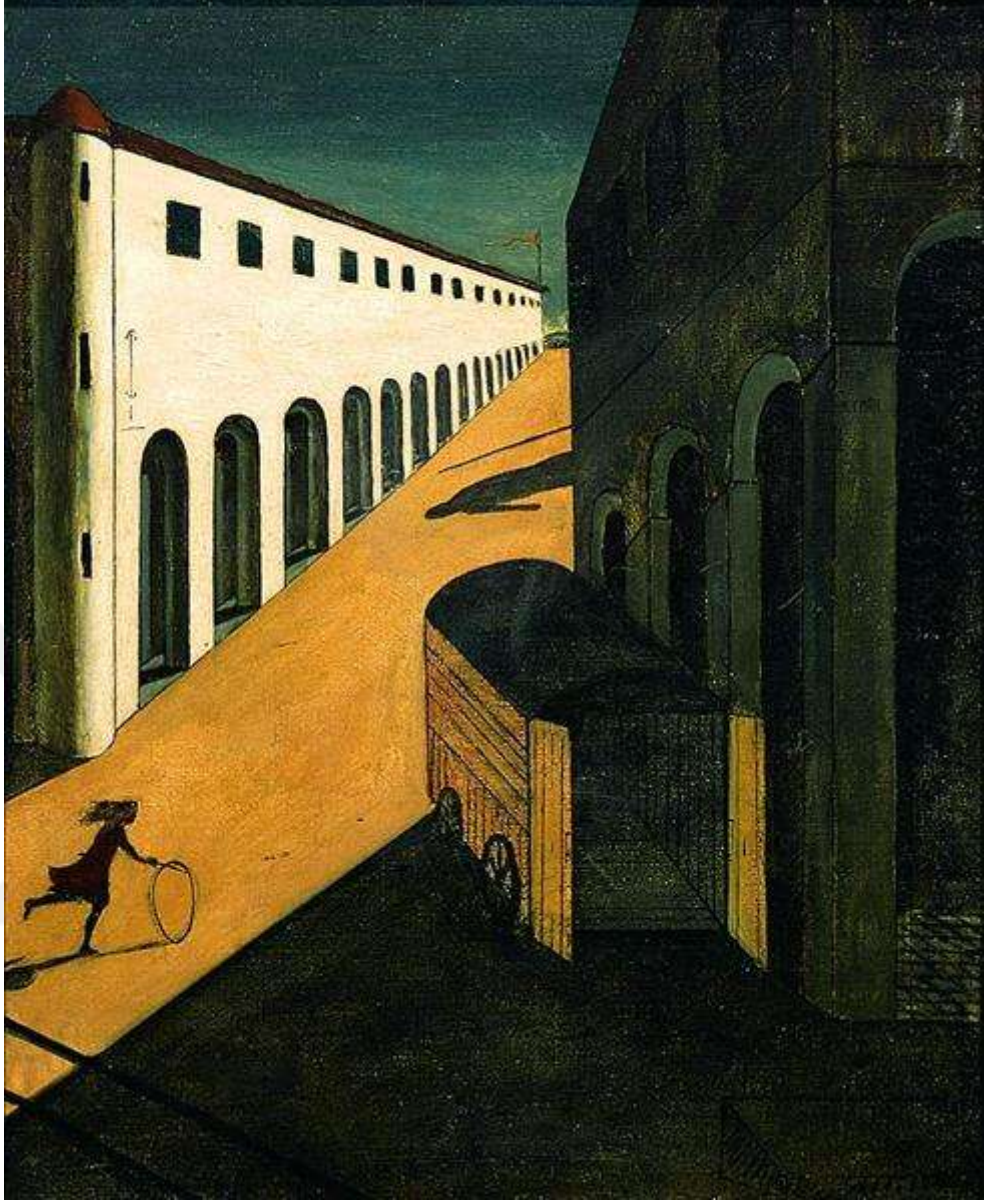
gerçekleştirdiği “Ölüler Adası” adlı eseri kuşkusuz sanat tarihinin en melankolik atmosferli resimlerinden biridir. Beş farklı versiyonu olan eserde, mitolojide ölü ruhları kayığıyla öteki dünyaya taşıyan Kharon’ un ve beraberindekilerin ölümler adasına doğru yavaşça süzülüşleri görülmektedir. Bu kasvetli anıtsal ada karşısında Kharon ve kayıktakiler yalnız ve oldukça aciz görünürler.

Resim 3.14 Arnold Böcklin, Keman Çalan Ölümle Oto portre, 1872, tuval üzerine yağlı boya

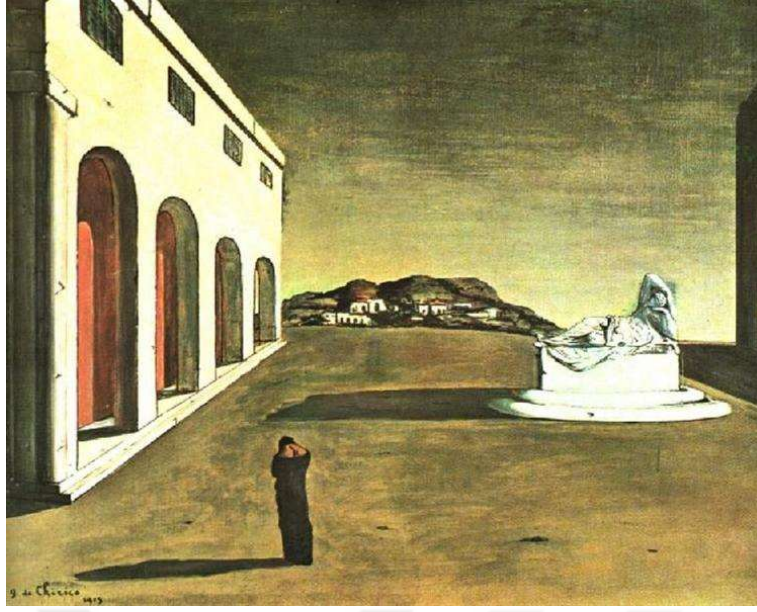
Böcklin ölüm temasını işlediği “Keman Çalan Ölümle Oto portre” adlı eserinde koyu tonlar kullanarak karamsar bir atmosfer oluşmasını sağlamıştır. Arkasında ölüm figürü ile görülen ressam, izleyene değil ölümün kendisine bakar gibidir. Soluğunu ensesinde hissederek ölümün çaldığı kemanı dinleyen ressam, yaşamı boyunca çocuklarının kaybına şahit olmuştur.

Resim 3.15 Giorgio de Chirico, Bir Sokağın Gizemi ve Hüzünü, 1914, 85 x 69 cm

Eserlerinde İtalyan mimarisi, antik heykeller, kuleler, saatlerin yanı sıra muz, enginar ve eldiven gibi pek çok farklı öğeyle karşılaştığımız Giorgio De Chirico; düş, bilinçaltı ve melankoli kavramları üzerine çalışmıştır. Tedirgin edici, sessiz ve durağan mekanlar adeta bir tiyatro sahnesini andırır. Oluşturduğu bu metafizik görüntülerde Yunan mitolojisi ve Roma'nın izleri sezilir. Boş mekanlar, perspektifleri bilinçli bir şekilde çarpıtılmış gölgeler, sessizlik ve zamansızlık güçlü bir dramatizm yanı sıra baskın bir melankoli duygusu çağırır.

Resim 3.16 Giorgio de Chirico, Güzeli bir günün melankolisi, 1913, Tuval üzerine yağlıboya

Resim 3.17 Edward Hopper 1942, tuval üzerine yağlıboya, 84,1 cm × 152,4 cm, Şikago Sanat Enstitüsü, Chicago

Modern yaşamın melankolisini, kentte var olamaya çalışan izole insanın yalnızlığını gözler önüne seren Amerikalı ressam Edward Hopper'ın "Gece Kuşları" adlı ünlü tablosu 1942 yılında yapılmış Amerikan sanatının en ünlü eserlerindendir. Edebiyat, sinema, popüler kültür ve müziği etkisi altına alan eseri, pek çok sanatçı yeniden ele almıştır. Hopper karanlık, kasvet ve durağanlığın hâkim olduğu eseri Pearl Harbor

saldırısından sonra yapmaya başlamıştır. Boş bir sokaktaki bir restoranda üç müşterinin ve bir garsonun resmedildiği eserde, figürler kendi dünyalarında kaybolmuş gibi görünürler.

Resim 3.18 Edward Hopper, tuval üzerine yağlıboya

Resim 3.19 Edward Hopper, Otel Odası, 1931, Museo Thyssen-Bornemisza, Madrid

Kendine has bir tür gerçeküstücü dil kullanan ressam melankoli duygusunu açıkça hissettiren, boş ve terkedilmiş mekanlar ve mekân içinde yalnız ve tedirgin figürler resmeder.

Resim 3.20 Edward Hopper, Deniz Feneri Tepesi, tuval üzerine yağlıboya, Dallas Sanat Müzesi

Resim 4.1 Francis Bacon, Oto portre, 1969, 35,5 x 30,5 cm, tuval üzerine yağlı boya

4. 1950 SONRASI BATI RESMİNDE MELANKOLİNİN İZLERİ

Rönesanstan günümüze sanat tarihinde çeşitli şekillerde izleri sürülen melankoli olgusu 20. yüzyılın yarısından sonra da pek çok akım ve sanatçıyı etkisi altına almıştır.

Resim 4.2 Francis Bacon, Velázquez'in Papa X. Innocent'in Portresi Üzerine Çalışma, 1953, tuval üzerine yağlıboya, 153 × 118 cm

20. yüzyılın önemli sanatçılarından Francis Bacon figüratif dışavurumcu tavrı benimsediği görülen eserlerinde figürleri soyutlayıp deforme ederek acı içinde tasvir eder. İçsel çatışmalarla boğuştuğu gözlemlenen bu figürlerde yoğun bir melankoli ve çaresizlik duygusu hissedilir. 1950-1960 yılları arasında İspanyol sanatçı Diego Velázquez' in 1650 yılında yaptığı "X. Innocent" portresinin çok sayıda varyasyonundan oluşan bir seri yapmıştır. Bu seride çılgılık atan Papa, susturulmak

istercesine perdelerle çevrenmiş bir halde resmedilmiştir. Sanatçı Velazquez' in yaptığı orijinal versiyonu hiç görmemesine rağmen, oldukça etkisinde kalmış ve sayısı elliyi aşan papa resmi üretmiştir. Bacon'un kendisini adeta işkence görmüşçesine resmettiği oto portre çalışmaları izleyende yalnızlık, melankoli, acı ve çaresizlik gibi pek çok tuhaf duyguyu aynı anda hissettirir. Sanatçı trajedi, gerilim yüklü tablolarında dramatik fiça darbeleri, şiddetli renkler ve bozuk geometrik şekiller kullanarak insanın karanlık ve savunmasız yönlerini izleyene sunar.

Resim 4.3 Mark Rothko, İsimsiz, 1952, 261,6 cm × 158,7 cm, tuval üzerine yağlıboya

Soyut dışavurumculuk akımının ünlü sanatçılarından Mark Rothko, yaptığı yumuşak kenarlı renk alanı resimlerinde büyük boyutlu izleyiciyi içerisine çeken, maneviyat, ruhanilik ve yanı sıra tedirginlik duyguları yaratan büyük dikdörtgen alanlardan oluşur.

Resim 4.4 Anselm Kiefer, Gecenin Emirleri, 1996, 356 × 463 cm, tuval üzerine emülsiyon, akrilik ve gomalak

1980 yıllarında Neo ekspresyonistler olarak anılan pek çok sanatçı, umutsuzluk, yabancılaşma temalarını vurguladıkları çalışmalar yaptılar. Bunlardan Anselm Kiefer, Alman kimliği, bellek ve tarih konularını irdelediği büyük boyutlu resim ve enstalasyonlarıyla tanınır. Kiefer' in eserlerinde karanlık koyu renklerin kalın katmanlar halinde kullanımı, ağırlık ve derinlik hissi yaratır. Terk edilmiş binalar, yıkık fabrikalar, metruk mekanların kullanımı keder ve kaybolmuşluk hissi uyandırır. Sıklıkla kültürel kimliğe ve tarihsel olaylara gönderme yapan geçmişe yönelik imalarında metinlere ve sembollere yer vererek melankoli temasının varlığı kendini duyurur. Yahudi zulmünü çağrıştıran kelimeler, metinler, kitaplar ve fotoğraflar gibi semboller ile Kiefer izleyeni geçmiş hakkında düşünmeye sevk eder.

Resim 4.5 Anselm Kiefer, Yanan Çubuklar, 1984-87, Tuval üzerine çeşitli malzeme, 330,8 x 556,3

cm

Resim 4.6 Richard Estes, Telefon Klübeleri, 1967, masonit üzerine akrilik, 122 x 175,3 cm

Resim 4.7 Richard Estes, People's Flowers, 1971, tuval üzerine yağlı boya, 153 x 101,2 cm

Melankoli, geçmişten günümüze pek çok sanatçının belki de istemsizce kendilerini içinde buldukları insanın acısını, yalnızlığını, kırılganlığını, iç dünyasının karmaşıklığını ve varoluşun derin karanlık yanlarını ifade etmek için kullanageldikleri bir olgudur.

Richard Estes' in "Telefon Kulübeleri" adlı tablosu boş bir sokakta pek çok telefon kulübesinin tasviriyle kentteki yalnızlık ve izolasyon hissini gözler önüne serer. 1960 – 1970 yılları arasında ortaya çıkan Fotogerçekçilik akımı, yabancılaşma ve boşluk hissi veren kent sahnelerini fotoğraf imgelerini kullanarak ele alır.

Eserlerinde doğum ve ölüm gibi insani deneyimlere odaklanan Amerikalı sanatçı Bill Viola yeni medya alanında pek çok eser üretmektedir. Sanatçının etnik ve ekonomik durumları farklı bir grup kadın ve erkeğin ağır çekim görüntüsü ile başlayan 2004 tarihli “Sal” adlı video yerleştirmesi, doğal afetler karşısında çaresiz kalan insanın sınıfsal ve kültürel farklılıklarının beyhudeliğine dikkat çekiyor.

Resim 4.8 Bill Viola, Sal, Video yerleştirme, 5.1, 1x3 Edisyon, 1x3, 10'30", 2004

Viola'nın kullandığı sessizlik, korku umutsuzluk gibi duygusal ifadeler, hüzünlü müzikler ve yavaş hareket hali melankolik bir atmosfer yaratmasını sağlayarak izleyenin hayatın geçiciliği, var oluşun sorgulanması, insanın doğa karşısındaki naifliğini sorgulamasına sebebiyet veriyor.

İngiliz sanatçı Tracey Emin'in çalışmalarına bireysel travmaların sezildiği içsel bir melankoli duygusu hakimdir. Sanatçının 1998 tarihli ikonik “Yatağım” adlı eseri, yaşadığı depresyon sırasında dört gününü geçirdiği yatak ve kullandığı nesnelerden oluşan bir yerleştirmedir. Emin hayatına son vermeyi düşündüğü günler geçirdiği yatağının ve sürecin plansız bir sanat çalışmasına dönüştüğünü düşünerek sergilemeye karar vermiş, yerleştirme 1999 yılında Tate Galerisinde sergilenmiş ve büyük sansasyona yol açmıştır. İkonik eser 2014 yılında rekor fiyata satılmıştır.

Resim 4.9 Tracey Emin, Yatağım, 1998, yerleştirme

Resim 4.10 Marina Abramovic, Ritim 0, 6 saatlik performans, 1974, Napoli, İtalya

1960’larda varlık göstermeye başlayan Vücut sanatı akımının önemli temsilcilerinden olan Sırp asıllı sanatçı Marina Abramovic’ in kendi bedeninin sınırlarını zorlayarak gerçekleştirdiği performansların da bedensel deneyimleri kullanarak melankoli ve hüznü ifade eder. "The Artist is Present" (2010) adlı performansında, uzun süre boyunca ziyaretçilerle göz teması kurarak sessiz ve duygusal bir deneyim yaratır.

Resim 4.11 Gerhard Richter, Matrosen Denizcileri, 1966, 150 x 200 cm, tuval üzerine yağlıboya

Bir dönem ürettiği eserlerde bulanık, belli belirsiz imgeler kullanan ünlü Alman sanatçı Gerhard Richter, var olmanın beyhudeliği, hafıza ve kayıp gibi duygular üzerine dikkat çeker. O’na göre fotoğrafları kullanarak ürettiği bu eserler her şeyin eşit derecede önemli ve eşit derecede önemsiz olduğunu vurgulamanın bir yoluydu.

Resim 4.12 Gerhard Richter, Şemsiyeli Kadın, 1964, tuval üzerine yağlıboya, 160 x 95 cm,
Hayward Galeri

Resim 4.13 Albert György, Melankoli, Bakır heykel, 2012

Albert György'nin eşini kaybedişinin ardından gerçekleştirdiği melankoli adlı heykel, kederin kişide bıraktığı boşluğu simgeliyor. Bakırdan yapılan büyük boyutlu heykelin ortasındaki delik, sevilen kişinin kaybından doğan büyük boşluğu temsil ediyor.

5. KENDİ SANATSAL ÜRETİMİMDE MELANKOLİNİN İZLERİ

“Şiirler yazdım, kitaplar okudum
Elime bir bardak aldım, onu yeniden oydum
Derinlerde kaldım böyle bir zaman
Kim bulmuş ki yerini, kim ne anlamış sanki mutluluktan
Ey yağmur sonraları, loş bahçeler, akşamsefaları
Söyleşin benimle biraz bir kere gelmiş bulundum.”

Edip Cansever

Yıkıntı bahçeler içerisinde belli belirsiz yapı kalıntıları...

O ilk forma geri dönme, çocukluğumdan bildiğim o ilk form. Kaplayan, kapsayan, sığınılan...

Pandemi sürecinde, dönemin insanı yalnızlaştıran kısıtlamalarla adeta hareket edemeyecek hale getiren duruma koşut olarak ürettiğim birkaç seri iş, melankolik mizacımın biraz daha pekişmesine yol açtı. Çeşitli katmanların birleştirilmesiyle oluşturduğum imgelerde, yer yer birbiri içinde gezinen, benzer katmanlardan izler görülür...

Aslında eser metnini yazmak istememdeki sebep, kendi resimsel yaklaşımındaki melankoli olgusunu irdeleyerek bir tür geride bırakmak ötelemek düşüncesi içeriyordu.

Resim 5.1 Bir Adam Boyu 002, 2020, Dijital baskı

Eğer herhangi biri neden bu konuyla ilgili yazdığımı, neden bu konuyu ele aldığımı soracak olursa, birden fazla sebep gösterebilirim: ben melankoliyi yazarak, melankoliden uzak

duruyorum [...] yazı yazarak kafamı boşaltmak; ...kafamın içinde kurtulmaya can attığım bir çıban var ki ben bunu en iyi yazarak atabileceğimi düşünüyorum. Ayrıca...parmağımı yaranın üstüne basmaktan kendimi alıkoyamayacağım. Az gücenmedim bu hastalığa -yoksa Sahibem Melankoliye ‘mi desem, benim Aegeria’ ma (Roma mitolojisinde yaşam veren tanrıça), benim malusgenius’ uma (şeytani deha)- ... (Burton, 2016, s.46-48).

“Bir adam boyu” adlı çalışma, pandemi döneminde Covid 19 dolayısıyla dünya çapında verdiğimiz kayıpların yarattığı etki ile yapılmış işlerden sadece biridir. Çalışmada mezarı çağrıştıran, toprakta kazılarak açılmış bir alan görülür. Yeşillikler arasında gizlenmiş ve saklanmışır. Gözlerden uzakta ve تنها bir yerdedir. Neresi olduğu hakkında bir ipucu vermez.

Resim 5.2 Hüznünden Okunur, 2023, Kâğıt üzerine serigrafi baskı, 30 x 40 cm

Sanatçının yaratıcılık sürecinde her seferinde kendi içindeki en ücra köşelere kadar giderek, o vakte kadar kendisinin bile tam anlamıyla bilmediği duyumların, coşkuların, deneyimlerin hatırasını ya da bölük pörçük izlerini gün ışığına taşıdığını psikanaliz bize söylüyor. (Güngörmüş, 2021, s.106).

İki farklı serigrafi baskı versiyonu ve bir boya versiyonu olan “Hüznünden okunur” yakın tarihli çalışmalardandır. Adı geçen çalışma Kahramanmaraş depremleri sonrasında üretilmiştir. Sıkıntı hissi uyandıran bir atmosfer içinde sapaşaglam bir kuyu

ve arkada belli belirsiz viran bir ev görülür. Kuyunun varlığı hayatın her şeye rağmen devam edebileceği düşüncesini sezdirmektedir.

Resim 5.3 Dans, 2023, Dijital baskı

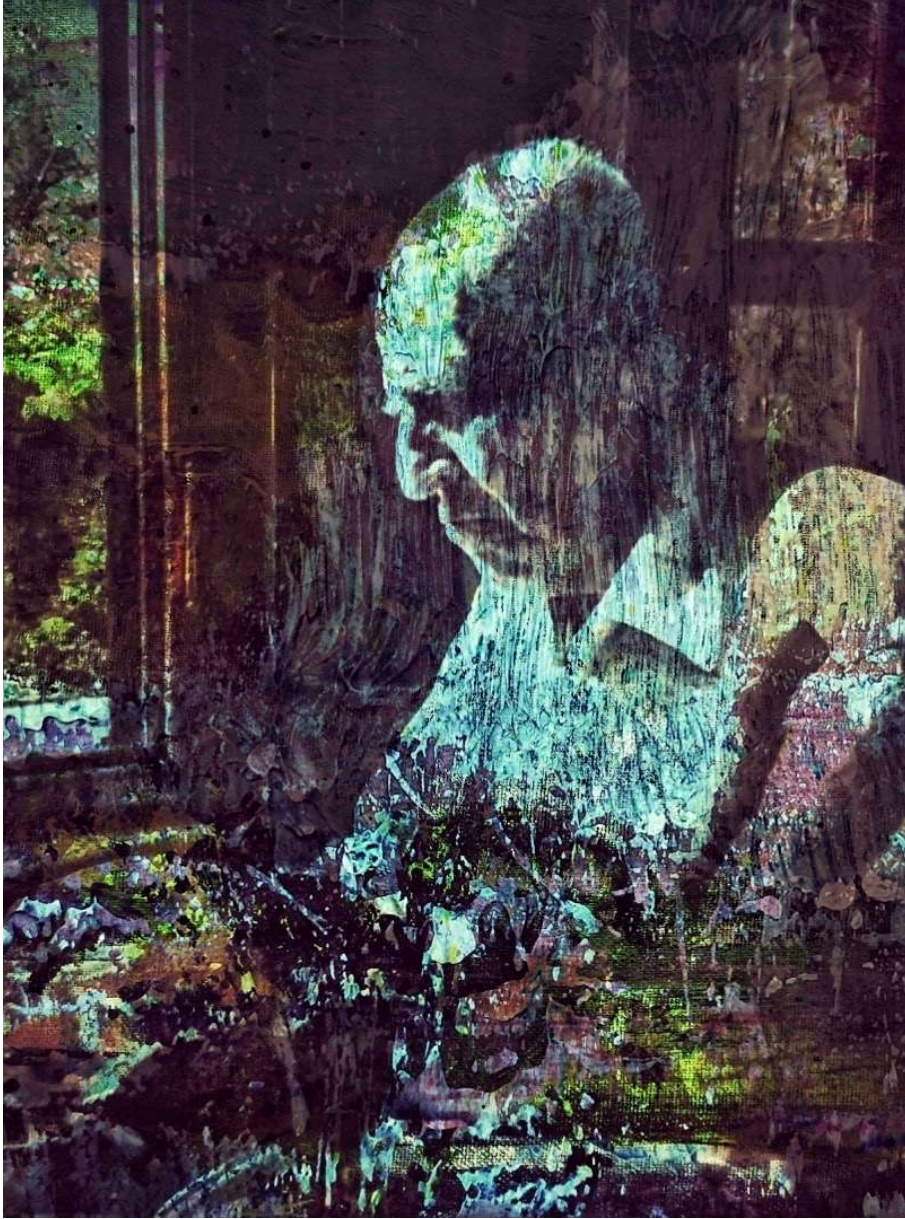

Resim 5.4 Kırılman Manzara, 2023, Dijital baskı

Artık ziyaretçisi olmayan bir bahçenin otlarla çevrelenmiş masa ve sandalyelerinin görüldüğü “Kırılman manzara” adlı çalışmada beklenen kişilerin gelmeyeceği ve

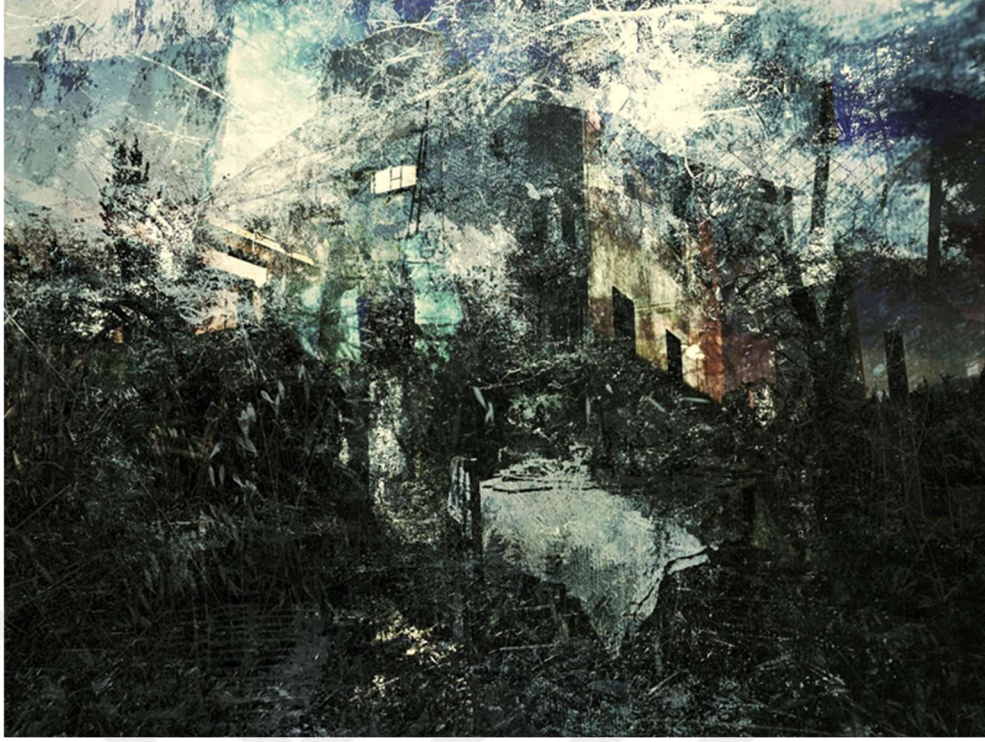
dünyanın sonu gelmişçesine görünen tepeler ve gökyüzü göze çarpmaktadır. Ortama hem gece hem de gündüz hâkim gibidir.

Resim 5.5 Babamın Portresi, 2020, Dijital baskı

“Babamın portresi” adlı çalışma hasta babamın son zamanlarını geçirdiği odasının penceresinin önünde kendi iç dünyasına döndüğü ve dışarıyla ilişkisini kestiği döneminden bir kesit olma özelliğini taşıyor. Çehresine vuran mavi ışık, içinde bulunduğu melankolik duygu durumunu adeta yüzüne taşıyor.

Resim 5.6 Beklenen, 2018, 70 x100 cm, Fotoğraf kâğıdı üzerine dijital baskı

Resim 5.7 Kaybolduğum Orman 002, 2023, Dijital baskı

Resim 5.8 O'na, 2023, Dijital baskı

Resim 5.9 Uyan, 2023, Kâğıt üzerine serigrafi baskı, 30 x 40 cm

Resim 5.10 Çiçekler Serisi, Nergis, 2019, Dijital baskı

“İçinde bir yer”, “iz sürücü” ve “bahçenin hafızası” gibi serilerin içlerinde birbiri içinde gezinen benzer imgeler görülür. Çoğunluğu dijital ortamda oluşturulan bu çalışmalar; içsel peyzajlar, öz portreler olarak algılanabilir.

Resim 5.11 Kaybolduğum Orman 004, 2023, Dijital baskı

Resim 5.12 Kaybolduğum Orman 006, 2023, Dijital baskı

Resim 5.13 Saklı 002, 2023, Dijital baskı

Resim 5.14 Arka Bahçe Notları Serisinden, Unutmuşum Gibi Seni..., 2022,
tuval üzerine boya, 30 x 40 cm

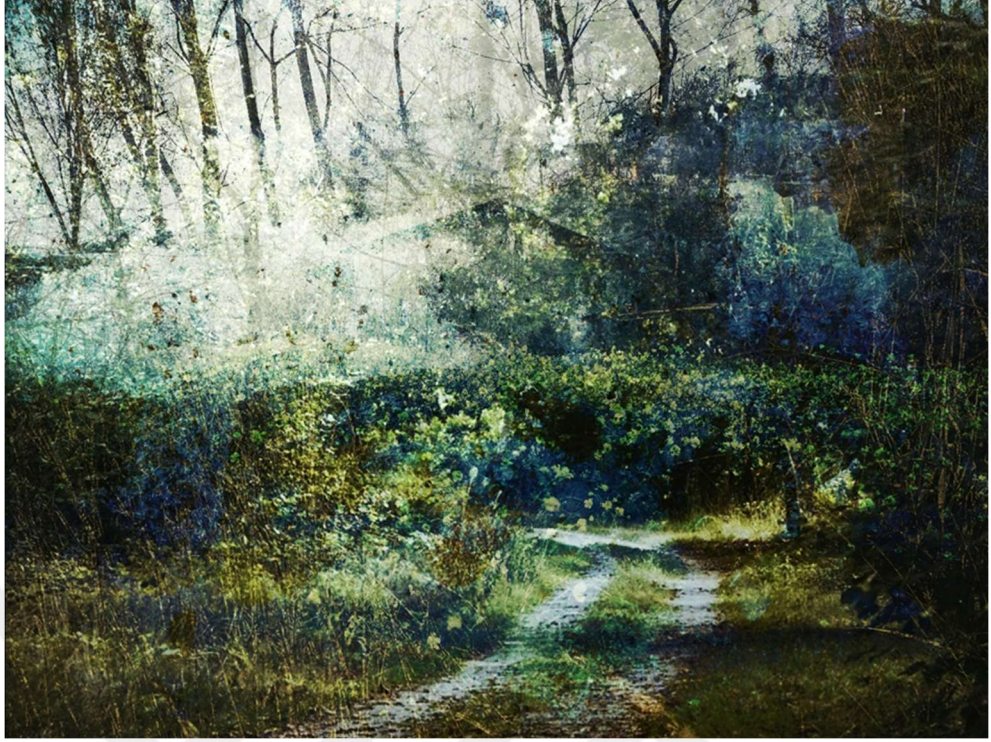

Resim 5.15 Bahçenin Hafızası Serisinden, Sınır, 2020, Dijital baskı

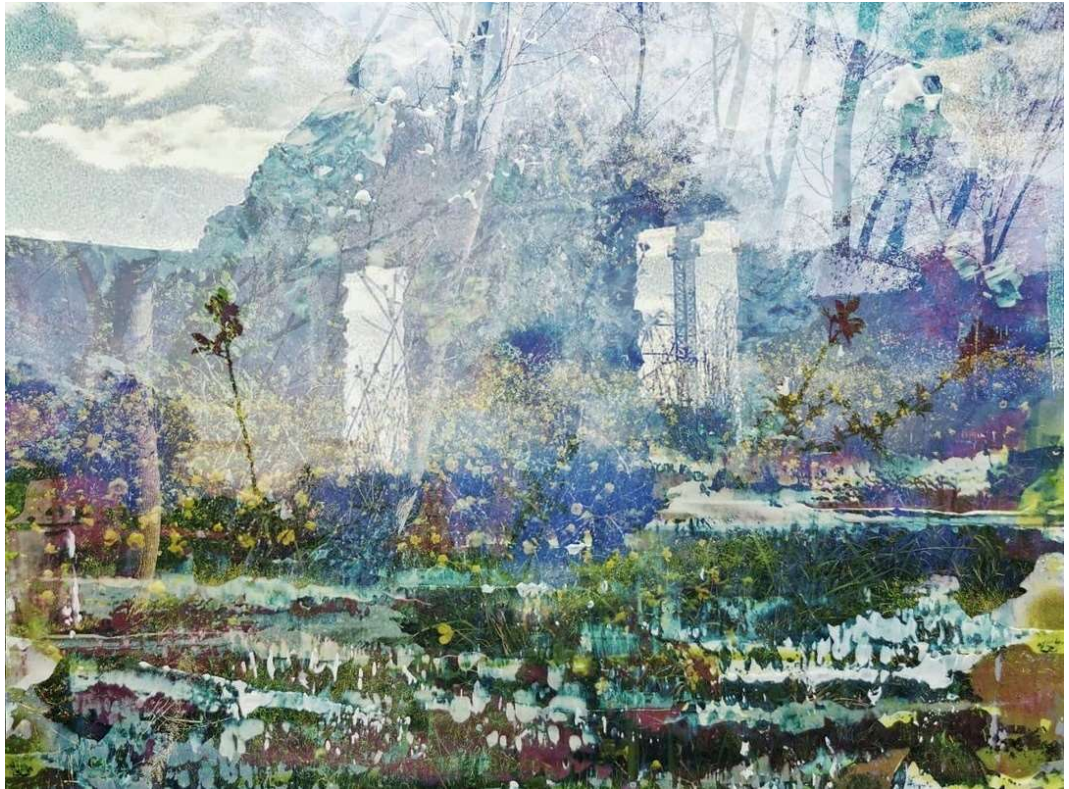

Resim 5.16 Bahçenin Hafızası Serisinden, Lethe, 2020, Dijital baskı

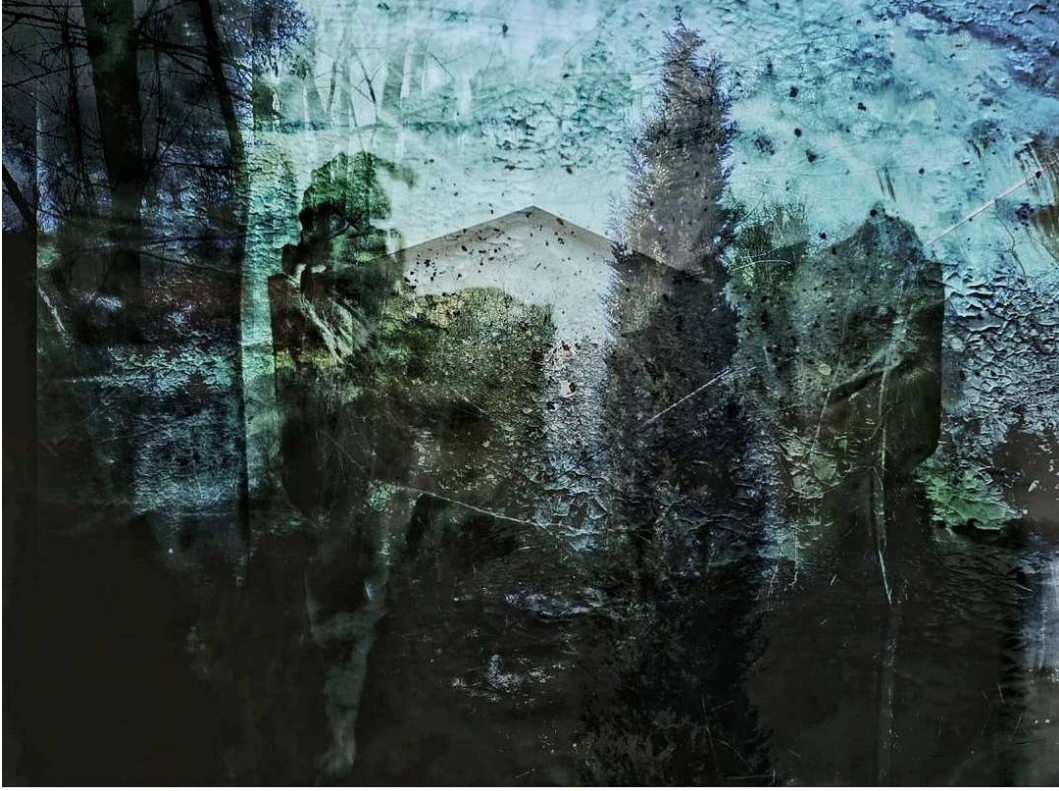

Resim 5.17 Bahçenin Hafızası Serisinden, Patika, 2020, Dijital baskı

Resim 5.18 Bahçenin Hafızası Serisinden, Ne Harika bir Gün..., 2020, Dijital baskı

Resim 5.19 Bahçenin Hafızası Serisinden, Gam Hane, 2020, Dijital baskı

Resim 5.20 Bahçenin Hafızası Serisinden, Yol, 2020, Dijital baskı

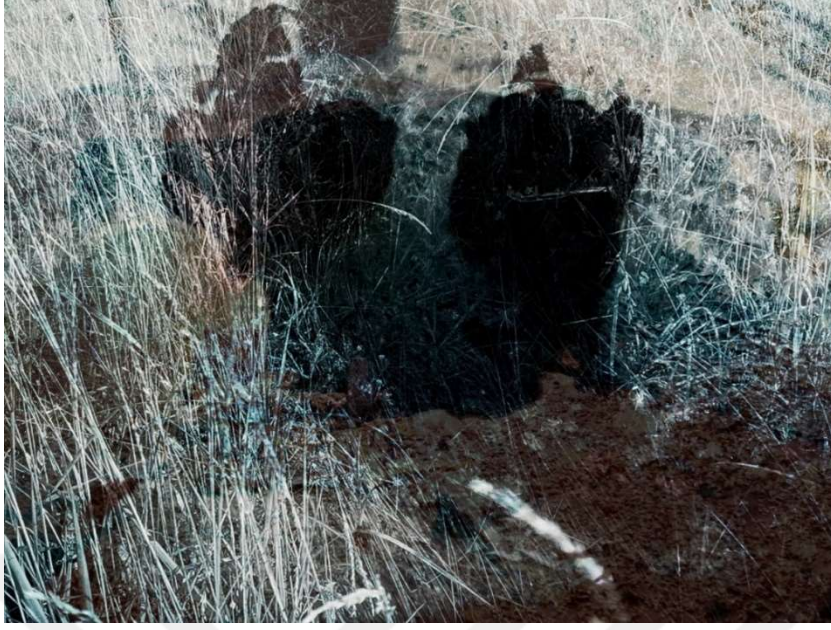

Resim 5.21 Bahçenin Hafızası Serisinden, Ofelya Buradayd..., 2020, Dijital baskı

Resim 5.22 İçinde Bir Yer Serisinden, 2020, Dijital baskı

Resim 5.23 İçinde Bir Yer Serisinden, 2020, Dijital baskı

Resim 5.24 İçinde Bir Yer Serisinden, 2020, Dijital baskı

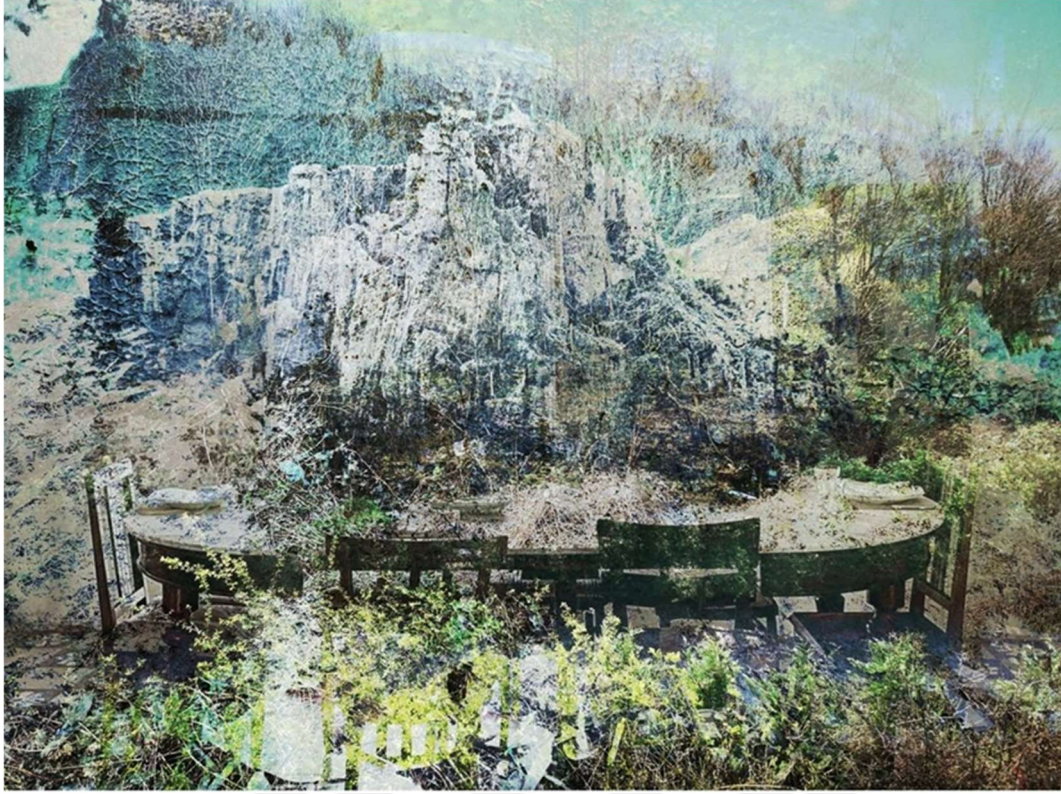

Resim 5.25 İz Sürücü Serisinden, 002, 2020, Dijital baskı

Resim 5.26 İçinde Bir Yer Serisinden, Bir Adam Boyu 004, 2020, Dijital baskı

Resim 5.27 Aile Toplantısı, 2020, Dijital baskı

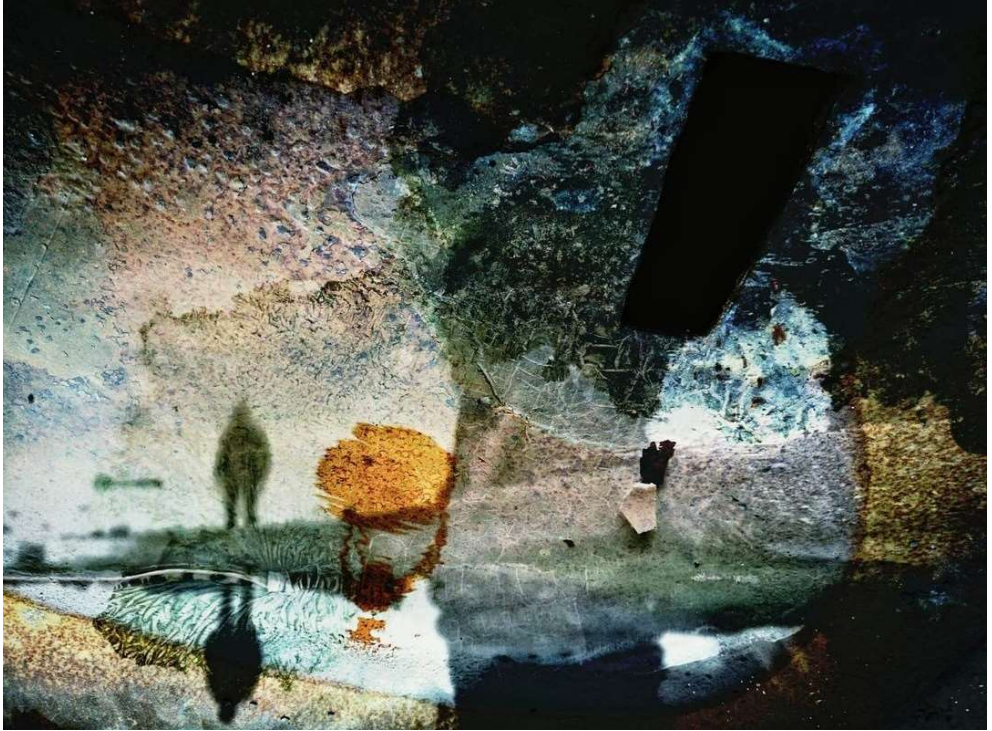

Resim 5.28 İz Sürücü Serisinden, Sürüden Ayrılanları Kurtlar Yer, 2020, Dijital baskı

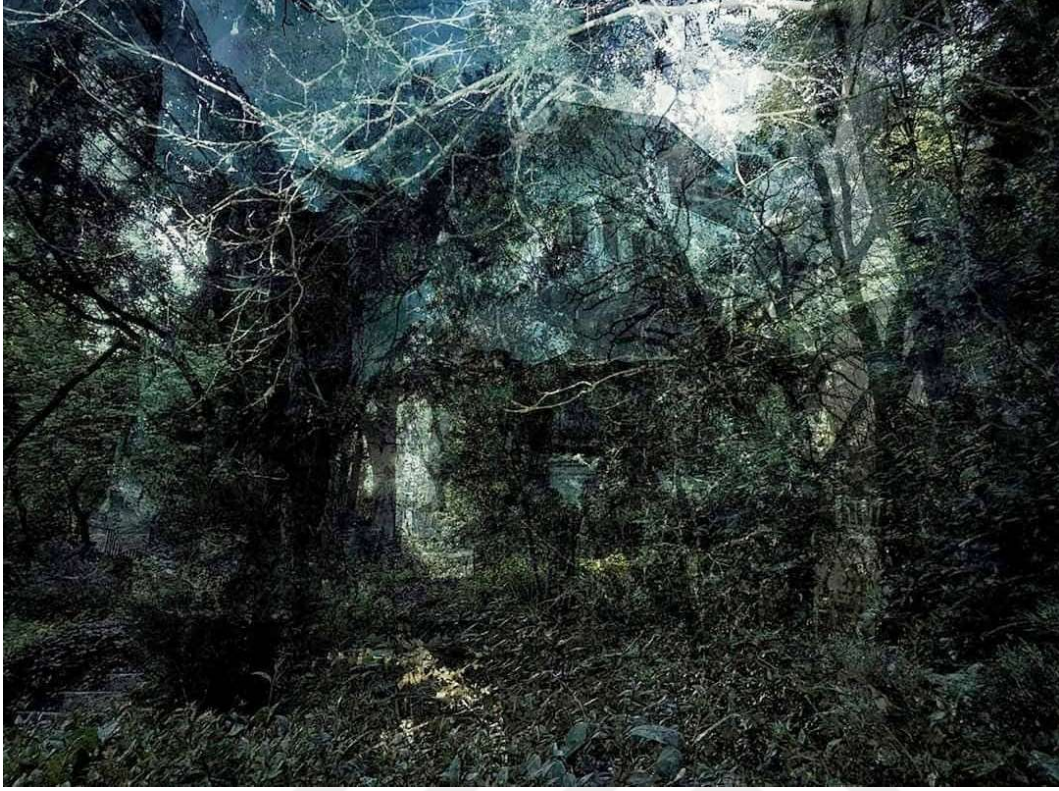

Resim 5.29 İz Sürücü Serisinden, 004, 2020, Dijital baskı

Resim 5.30 İz Sürücü Serisinden, 006, 2020, Dijital baskı

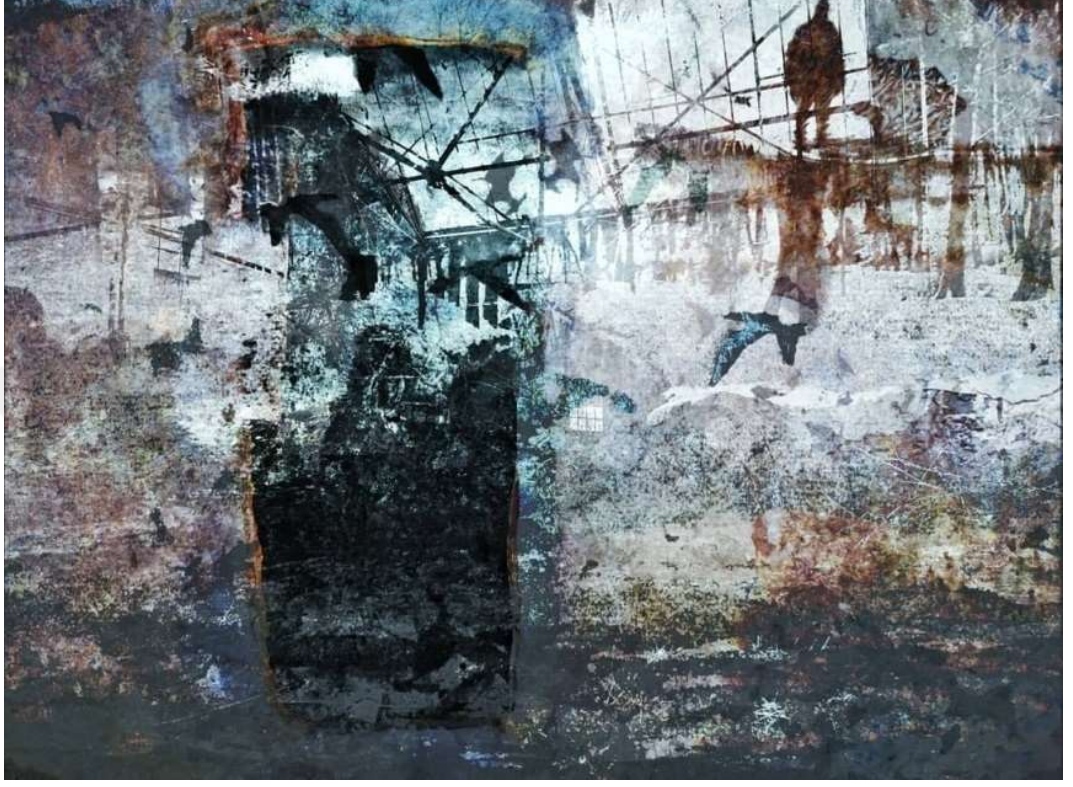

Resim 5.31 Korkuyor musun? 003, 2018, Dijital baskı

Resim 5.32 Bahçen'in Hafızası Serisinden, 2019, Dijital baskı

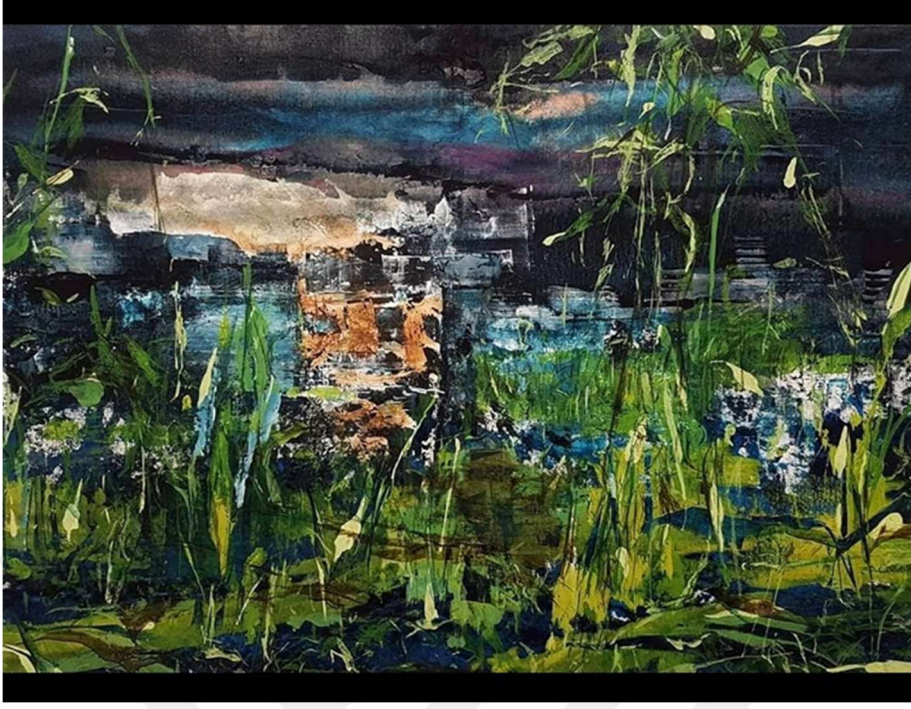

Resim 5.33 İz Sürücü Serisinden, 008, 2020, Dijital baskı

Mekânın bir ıssızlığı vardır
Denizin bir ıssızlığı
İssızlığı ölümün, ama hepsi de
Kalabalık sayılır kıyaslandığında
Daha engin olan o yerle
Bir ruhun kendine açtığı
O kutup mahremiyetiyle
Emily Dickinson (Ruhun Yalnızlığı. Borgna, 0000 s.19)

Resim 5.34 Arka Bahçe, 2017, 100 x 140 cm, tuval üzerine akrilik boya

Resim 5.36 Gizli Bahçe, 2015, 50 x 70 cm, kâğıt üzerine akrilik boya

Resim 5.37 Oto portre Serisinden, Kuzgunlu Portre, 2020, Dijital Baskı

Resimlerimin geneline koyu renkli alanlar hakimdir. Resimlerimdeki bu koyu renkli alanlar da transparan boya sürüşleri ile oluşturulan katmanlara karşıt olarak açık renkli ve opak boya sürüşleri görülür. Bu durum dijital çalışmalarda ve serigrafi baskılarda dikkatlice bakıldığında görülebilen üst üste bindirilmiş fotografik görüntülerle sağlanır. Genel olarak soğuk renklerin baskın olduğu koyu alanlarda gizlenen ağaçlar, çalılıklar, virane evler, gölgeler, boş bahçe kuytuları ve özellikle son dönem işlerinde az sayıda kullanılan figürler resimlerde alttan alta sezilen tekinsizlik duygusuna sebebiyet verir. Karanlık alanların içine saklanmış kuytu bahçe köşeleri, metruk mimari elemanlar, izleyen veya izlenen belli belirsiz silüetlerin varlığı oluşturulan peyzajlarda melankolik bir hissiyat uyandırır.

Her varlık, başka bir şekilde okunmak için, sessizce haykırır.

Bu haykırışlar karşısında sağır kalınmamalıdır.

Simone Weil, Quaderni I, s.258 (Borgna, 2019, s.7)

Son dönemler de üretilen portre çalışmalarında peyzajlarda da bahsi geçen tekinsizlik algısı izlene gelmektedir. Kimliği hakkında bilgi vermeyen bu karanlık portreler izleyende buhranlı ve melankolik bir algı uyandırmaktadır.

Resim 5.38 Oto portre Serisinden, Ben Bir Başkasıdır, 2020, Dijital Baskı

Resim 5.39 Oto portre Serisinden, Manik Oto portre 002, 2010, Arşivsel Pigment Baskı, 30 x 40 cm

Resim 5.40 Oto portre Serisinden, Manik Oto portre 004, 2010, Arşivsel Pigment Baskı, 30 x 40 cm

6. SONUÇ

Melankoli, insanlığın varoluşundan günümüze disiplinler arası bir kavram olma özelliğini korumuştur. Antik çağdan günümüze gelene dek gerek olumlu gerek olumsuz pek çok şekle bürünen melankoli kavramı pek çok sanatçının, şairin, filozofun, müzisyenin kendi içsel yolculuklarını ortaya koydukları ifade araçlarından biri olmuştur.

Eser metninin genelinde kavramın genel tanımı ve tarihçesine değinilmiştir. Sanat tarihinden seçilmiş belli başlı örnekler ile melankolinin görsel bir ifadeye dönüşmesi ve sanat tarihine hangi biçimlerde yansıdığı incelenmiştir. Bu incelemeler göz önünde bulundurulduğunda, sanat tarihinde Melankoli kavramının en çok incelenen kavramlar arasında olduğu görülmüştür, özellikle Albrecht Dürer 'in Melencolia I (1514) eserinin de en çok incelenen melankolik imgeler arasında olduğu görülür. Dürer 'in bu çalışması, melankolinin simgesi olmanın yanı sıra yeni düşünme ve görme biçimlerine ilişkin ilham veren güçlü bir imgedir. Dürer 'in gravürünü tarihselleştirmek yerine, onu tartışan yazarlar, gravürü günümüz için olduğu kadar gelecek için de ilham verici, üretken ve okunabilir bir çalışma olarak değerlendirmeye çalışmaktadırlar. Tıpkı Dürer 'in gravürünün günümüzde de hala varlığını sürdürmesi gibi, melankoli de hem özel bir duygu hem de entelektüel ve sanatsal bir tavır olarak varlığını sürdürmektedir. Melencolia I, gizemli nitelikleri nedeniyle, estetikten edebiyata, felsefeden sanata kadar kabul görmüş ve pek çok farklı amaç için kullanılmıştır. Albrecht Dürer 'in bu ünlü gravüründen başlayarak melankoli kavramının sembolik ifadeleri ve Böcklin, Munch, Van Gogh, Hopper, Caspar David Friedrich, Kiefer gibi ardıllarının sanat tarihi bağlamında, birbirlerinden yüz yıllar önce yaşamış ve yaşadıkları dönemlerin en önde gelen isimleri olan sanatçıların günümüze gelen kompozisyon, renk, ışık vb. gibi birtakım noktalarda benzerlikler gösteren melankoli temalı eserleri incelenmiştir. Melankoli, yüzyıllardır temel bir düşünce biçimi haline gelerek, köklü bir resim geleneği yaratmıştır. Bu olgu, yaşamın ve beşerî tecrübelerin öteki tarafını yansıtmaktadır ve genellikle şair ve sanatçıların yaratıcılıklarını tetikleyerek derinlikli eserler üretmelerine olanak sağlamıştır. Dürer 'in gravürü gibi başka eserlerin de edisyonlu bir şekilde üretimi söz konusu olmuştur. On dokuzuncu yüzyıla gelene kadar, hastalığın bir portresini yansıtmak asıl amaç iken, on dokuzuncu yüzyıldan itibaren bu türde klinik imgeler farklı düşünce ve yorumlara göre de çeşitlenerek, tıp

kitaplarında yer almalarının dışında sanat alanına dahil olmuştur. Melankoli bir sevgilinin nişanesi olarak görülmekle birlikte, zekâ, ağırbaşlılık ve soyluluk gibi diğer özelliklerin ve doğal niteliklerin de göstergesi sayılmıştır. O halde, melankolik görünmenin sosyal anlamda faydaları olmuştur. Aynı şekilde sanat eserlerinin de kederle mücadele etmeye yaradığı düşünülür. 16. yüzyıldan günümüze kadar melankoli sadece insanın yakalandığı bir hastalık olarak değerlendirilemez. Aynı zamanda melankoliyi bizi kaygıdan uzaklaştırabilen gizemli bir muamma gibi gösteren resimlerin oluşturduğu gizemli bir gelenek bulunmaktadır. Sonuç olarak, batı sanatı bağlamında melankoli olgusunun sanatçılar üzerindeki seyrine bakılmış ve kendi sanatsal pratiğinde istemsizce alttan alta sezilen melankolik atmosfer yorumlanarak, geçmişten günümüze tarihsel örneklerle bağ kurulmuştur.

KAYNAKLAR

Kitaplar:

- AKARSU, B. (1998). *Çağdaş Felsefe*. 4. Baskı. İstanbul: İnkılap
- AKAY, A. (2005). *Postmodernizm*. İstanbul: L&M Yayınları.
- BATAILLE, G. (1997). *Edebiyat ve Kötülük*. (Çev. Ayşegül Sönmezay) İstanbul: Ayrıntı.
- BAUDELAIRE, C. (1996). *Kötülük Çiçekleri*, çev. Sait Maden, İstanbul: Çekirdek Yayınları
- BAUDELAIRE, C. (2000). *Apaçık Yüreğim*, çev. Sait Maden, İstanbul: Çekirdek Yayınları
- BAUDELAIRE, C. (2004). *Modern Hayatın Ressamı*, çev. Ali Berktaş, 3. Baskı, İstanbul: İletişim
- BAUMAN, Z. (2001). *Parçalanmış Hayat*, çev. İsmail Türkmen, İstanbul: Ayrıntı
- BENJAMIN, W. (1995). *Pasajlar*, çev. Ahmet Cemal, 2. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi
- BENJAMIN, W. (1995). *Son Bakışta Aşk*, Yayına Haz: Nurdan Gürbilek, 2. Baskı, İstanbul: Metis Yayınları
- BİNKERT, D. (1995). *Melankoli Kadındır*, Çev. İlknur İgan, İstanbul: Ayrıntı
- BİSCHOFF, U. (1993). *Edvard Munch Köln: Taschen*
- BORGNA, E. (2013) *Ruhun Yalnızlığı*, Çev. Meryem Mine Çilingiroğlu, Yapı Kredi Yayınları
- BURTON, R. (2016). *Melankolinin Anatomisi*. 1.Fasikül, (Çev. Merve Tokmakçıoğlu) İstanbul: Aylak Adam
- BURTON, R. (2017). *Melankolinin Anatomisi*. 2.Fasikül, (Çev. Merve Tokmakçıoğlu) İstanbul: Aylak Adam
- CASSOU, J. (1987). *Sembolizm Sanat Ansiklopedisi* İstanbul: Remzi
- CHENG, F. (2006). *Boşluk ve Doluluk Çin Resim Sanatının Anlam Biçimi*. (Çev. Kaya Özsezgin) Ankara: İmge Kitabevi

- CLAUDON, F. (1988). Romantizm Sanat Ansiklopedisi. (Çev. Özdemir İnce, İlhan Usmanbaş) İstanbul: Remzi
- DELEUZE, G. (1990). Diyaloglar. (çev. Ali Akay). İstanbul: Bağlam.
- DELEUZE, G. (2003). İki Konferans (çev. Ulus Baker) İstanbul: Norgunk
- DELEUZE, G. (2006). Müzakereler (çev. İnci Uysal) İstanbul: Norgunk
- DELEUZE, G. & GUATTARI, F. (2000). Kafka (çev. Özgür Uçkan-Işık Ergüden) İstanbul: Yapı Kredi
- DELLALOĞLU, B. F. (2002). Romantik Muamma, İstanbul: Bağlam
- DELLALOĞLU, B. F. (2005). (Der.) Benjamin, İstanbul: Say
- DEMIRALP, O. (1999). Tanrı Bakışlı Çocuk, İstanbul: Yapı Kredi
- DERRIDA, J. (2004). Otobiyografiler (çev. Mukkader Erkan- Ali Utku) İstanbul: Birey
- DÖRTHE, B. (t.y.) Melankoli Kadındır (çev. İlknur İgan) İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- FOUCAULT, M., GUTMAN H., vd. (1999). Kendini Bilmek. (çev. Gül Çağalı Güven) İstanbul: Om
- FREUD, S.(2002). Metapsikoloji (çev. Emre Kapkın- Ayşen Tekşen Kapkın) İstanbul: Payel
- GOMBRICH, E.H. (1997-1999). Sanatın Öyküsü (Çev. Bedrettin Cömert, Erol Erduran-Ömer Erduran) İstanbul: Remzi
- GÖLE, Münir (2007). Aşk Melankolisi Diye, Cogito: Melankoli. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- GÜNGÖRMÜŞ, N. E. Sanatçının kendine yolculuğu. Sanat ve edebiyat üzerine psikanalitik denemeler. İstanbul: Metis, 2021.
- HOMEROS, (1993), İlyada, (çev. Azra Erhat- A. Kadir) 7. Basım, İstanbul: Can
- HOMEROS, (1993), Odysseia, (Çev. Azra Erhat- A. Kadir) İstanbul: Can
- KUNDERA, M. (2002). Roman Sanatı (çev. Aysel Bora) İstanbul: Can
- LÖWY, M. (1999). Dünyayı Değiştirmek Üzerine (çev. Yavuz Alogan) İstanbul

- MAIROWITZ, D.Z. & CRUMB, R. (1996). Kafka Yeni Başlayanlar için (çev. Ülkü Tamer) İstanbul: Milliyet
- MAY, R. (t.y.), Yaratma Cesareti. (Çev. Alper Oysal) İstanbul: Metis
- MERLEAU PONTY, M. (1996-2006). Göz ve Tin (Çev. Ahmet Soysal) İstanbul: Metis.
- MILLON, T. (2019). Modern Yaşamda Kişilik Bozuklukları (Çev. Elif Okan Gezmiş) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- NIETZSCHE, F. (2000). Ecce Homo (çev. Can Alkor) 3. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi
- POE, E. A. (2001). Bütün Hikâyeleri 2 (çev. Dost Körpe) İstanbul: İthaki
- PRIGENT, H. (2009). Melankoli, Bunalımın Başkalaşimleri (Çev. Orçun Türkay) İstanbul: YKY
- SENNET, R. (1999). Gözün Vicdanı (çev. Süha Sertabiboğlu-Can Kurultay) İstanbul: Ayrıntı
- SIMMEL, G. (2005). Modern Kültürde Çatışma (çev. Tanıl Bora-Nazile Kalaycı-Elçin Gen) 3. Baskı, İstanbul: İletişim
- SONTAG, S. (1998). Sanatçı: Örnek Bir Çilekeş (yayına haz. Yurdanur Salman-Müge Gürsoy Sökmen) İstanbul: Metis Yayınları
- SONTAG, S. (2013). Satürn Yıldızı Altında (Çev. Osman Akınhay) İstanbul: Agora Kitaplığı
- STAROBINSKI, J. (2007). Aynada Melankoli. (Çev. M. Emin Özcan) 1.Baskı, Ankara: Dost
- TEBER, S.(2013). Melankoli, Normal Bir Anomali. İstanbul: Say
- WAGENBACH, K. (1997). Franz Kafka Yaşamöyküsü (çev. Kâmuran Şipal) İstanbul: Cem
- WALTER, I.F. (1993). Vincent Van Gogh, Vision and Reality. Köln: Taschen
- VAN GOGH, V. (2013). Theo'ya Mektuplar (Çev. Pınar Kür) İstanbul: YKY 10. Baskı
- YAVUZ, H. (2003). Kara Güneş, İstanbul: Can

Makaleler:

50 Famous Artists & Thinkers Who Have Struggled With Depression. (n.d.). from <http://www.nursingschools.net/blog/2010/10/50-famous-artists-thinkers-who-have-struggled-with-depression/> (October 23, 2017)

BUCK-MORSS S., “Düşdünyası ve Felaket Olarak Kent”, çev. Alp Tümerterkin, Sanat Dünyamız, Sayı:78, s.149–165

DELLALOĞLU B. F, “O”, Cogito, Yerli Malı, Yurdum Malı, Sayı:21, s.296– 309

KRISTEVA J. (2006), “Kara Güneş (Depresyon ve Melankoli)”, çev. Mukadder Yakupoğlu, Sanat Dünyamız, Sayı:100, s. 151–165

PANOFSKY, E. Satürn ve Melankoli, Çev. Cem İleri, (Yaz 2007), COGITO, Melankoli, YKY, İstanbul.

SIMMEL G. (1996), “Metropol ve Zihinsel Yaşam”, çev. Bahar Öcal Dügören, Cogito, Sayı:8, Kent ve Kültürü. s.81–91.

ŞAFAK E. (2001), “Kara Güneş”, E Dergisi, Sayı: 21, s.75

YATES, F. A. Gizli Felsefe ve Melankoli: Dürer ve Agrippa, Çev. Kemal Atakay, (Yaz 2007), COGITO, Melankoli, YKY, İstanbul

ÖZGEÇMİŞ

Öğrenim hayatına İstanbul'da başlayan Çiftçi, Zincirlikuyu İnşaat Anadolu Teknik lisesinde Yapı Ressamlığı bölümünü tamamladıktan sonra, 1998 2003 yılları arasında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Resim Bölümü'nde Lisans Programını, 2004 2007 yılları arasında da Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Resim Ana Sanat Dalı'nda Yüksek Lisans programını tamamlamıştır. Halen Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde sanatta yeterlik öğrencisi olan Zeynep Bingöl Çiftçi, 2004 yılından bu yana aynı Üniversite'nin Serigrafi Atölyesi'nde Araştırma Görevlisi olarak çalışmalarını sürdürmektedir.

Eserleri çeşitli koleksiyonlarda yer alan sanatçı yurtiçi ve yurtdışında birçok sergiye katıldı. Daire Sanat ve MSGSÜ Tophane-i Amire Sanat Galerisi'nde olmak üzere üç kişisel sergi gerçekleşmiştir. 2008 de “Bellekten İzler – Bir Şehir Hikâyesi” ve 2010 da “Flaneur – Şehir Gezgini” adlı kişisel sergileri, Daire Sanat ta sergilendi. “Sizin İçin Yenilendi!” adlı üçüncü kişisel sergisi ise 2011 yılında MSGSÜ Tophane-i Amire Kültür ve Sanat Merkezi'nde gerçekleşmiştir.

Doğaya, mimari mekânlara ait fotografik görüntüler ve sanatçının boyayarak oluşturduğu resim katmanlarına ait çeşitli durumların iç içe geçtiği davetkâr ama bir o kadar da gizemli görüntüler -belleğe dair çentikler- oluşturan sanatçı, bu mekânların tanınabilir olmasından çok, izleyicide bıraktığı duygu ve izlenimlerle ilgilenir. Sanatçı yaşamını ve çalışmalarını İstanbul'da sürdürmektedir.

EĞİTİM:

2014 Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Resim Bölümü Serigrafi Atölyesi'nde Araştırma Görevlisi olarak çalışmalarını sürdürmektedir.

2017- Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Resim Ana Sanat Dalı Sanatta Yeterlik Programına devam etmektedir.

2004 – 2007 Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans Programı

1998 – 2003 Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Resim Bölümü Lisans Programı

1990 – 1995 Zincirlikuyu İnşaat Anadolu Teknik Lisesi Yapı Ressamlığı Bölümü

KİŞİSEL SERGİLER:

2011 “Sizin İçin Yenilendi!”, MSGSÜ Tophane-i Amire Kültür ve Sanat Merkezi, İstanbul.

2010 “Flaneur – Şehir Gezgini”, Daire Sanat, İstanbul.

2008 “Bellekten İzler – Bir Şehir Hikâyesi”, Daire Sanat, İstanbul.

SEÇİLMİŞ GRUP SERGİLERİ VE ETKİNLİKLER

2018 “Seçki” Portakal Çiçeği Uluslararası Plastik Sanatlar Kolonisi Sergisi, MKM Beşiktaş Çağdaş Sanat Galerisi, İstanbul.

2018 “Bu Şehri Sevdik” Karma Sergi, Teşvikiye Sanat Galerisi, İstanbul.

2018 “3/10 Karma Sergi” Çelik Gülersoy Kültür Merkezi, Büyükaada.

2018 “Bir Arada” MSGSÜ Araştırma Görevlileri Sergisi, Osman Hamdi Bey Salonu, İstanbul.

2018 “Her Şey Heidi İçin” Karma Sergi, Akademililer Sanat Merkezi, İstanbul.

2017 “Synergie” Karma Sergi, Platform A Sanat Galerisi, Ankara.

2017 “2/10 Karma Sergi” Fulya Sanat Kültür Merkezi, İstanbul.

2017 “Bir Arada” MSGSÜ Araştırma Görevlileri Sergisi, Osman Hamdi Bey Salonu, İstanbul.

2017 “Bugünlerde” Karma Sergi, Pincello Art Galeri, İstanbul.

2017 “Bir Yaprak Gönder” Bahçe Grubu Karma Sergisi, A Atölye Galeri, İstanbul.

2016 “Küçük Şeyler” Karma Sergi, Art et Miss Galeri, Paris.

2016 “Synergie” Karma Sergi, Hobi Sanat Galerisi, İstanbul.

2015 “Aşkın Halleri” Karma Sergi, Gergedan Galeri, İstanbul.

2015 “Antik Kentte Yaşam” Sagalassos Resim Sergisi, Antalya.

2015 “Bahçe” Karma Sergi, ESOGÜ Sanat Tasarım Fakültesi, Eskişehir.

2015 “Bir Arada” MSGSÜ Öğretim Görevlileri Sergisi, Osman Hamdi Bey Salonu, İstanbul.

- 2014 “Bir Arada” MSGSÜ Öğretim Görevlileri Sergisi, Osman Hamdi Bey Salonu, İstanbul.
- 2013 “Çin’de Türkiye Yılı- Türk Görsel Sanatları Sergisi” Çin Merkez Güzel Sanatlar Akademisi, Çin.
- 2013 “Oasis 2013” MSGSÜ Tophane-i Amire Kültür ve Sanat Merkezi, Osaka - İstanbul.
- 2013 “Vadim O Kadar Yeşildi Ki! İlk Örneklerinden Günümüze Manzara” CKSM, İstanbul.
- 2012 Sew-Eurodrive Fabrika Açılış Sergisi, Gebze.
- 2011 “Son Dönem Türk Ressamların Çağdaş Yorumları” Köstence Tarih ve Arkeoloji Müzesi, Romanya
- 2011 “Kişisel Hem De Değil”, Daire Sanat, İstanbul.
- 2011 “Yüzeyde Aşınmalar”, Art Suites Galeri, İstanbul.
- 2011 “Tılsımlı Haller”, The Marmara Pera – Cep Sanat Galerisi, İstanbul.
- 2010 “Ressam Hocalar-Hoca Ressamlar”, İş Bankası Kibele Sanat Galerisi, İstanbul.
- 2009 “Güneydoğu Avrupa Ülkeleri Sanat Üniversiteleri/Akademileri Sanat Eğitiminde Trans-Form Sergisi”, Tophane-i Amire Kültür ve Sanat Merkezi, İstanbul.
- 2009 “Gelecek Akademi’nin Seyir Defteri”, Akademililer Sanat Merkezi, İstanbul.
- 2009 “Başlangıç”, Ormo Sanat Galerisi, İstanbul.
- 2008 “Tekrar”, Daire Sanat Galerisi, İstanbul.
- 2008 “Veya Kare”, Daire Sanat Galerisi, İstanbul.
- 2008 Art Show 2008 Sanat Galerileri Buluşması-Genç Yetenekler, Mustafa Kemal Kültür Merkezi, İstanbul.
- 2008 4.Türk Japon Çağdaş Güzel Sanatlar-Öğretim Elemanları Sergisi, Mustafa Kemal Kültür Merkezi, İstanbul.
- 2007 MSGSÜ Öğretim Görevlileri Sergisi, Sofya Ulusal Sanat Akademisi Galerisi, Bulgaristan.
- 2007 Nuri İyem Resim Yarışması Sergisi, Evin Sanat Galerisi, İstanbul.

2005 Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Öğretim Görevlileri Sergisi, Kadir Has Üniversitesi Sergi Salonu, İstanbul.

2005 Sanatçı Öğretim Elemanları Sergisi, Tophane-i Amire Binası, İstanbul.

FUARLAR:

2017 27. Uluslararası İstanbul Sanat Fuarı, “Hiçbir Yer” Bahçe Sanat İnisiyatifi, Tüyap Fuar ve Kongre Merkezi, İstanbul.

2016 26. Uluslararası İstanbul Sanat Fuarı, “Gerçeklerden Ölmek İçin” Bahçe Grubu Sergisi, Tüyap Fuar ve Kongre Merkezi, İstanbul.

2015 25. Uluslararası İstanbul Sanat Fuarı, “Labirent” Bahçe Grubu Sergisi, Tüyap Fuar ve Kongre Merkezi, İstanbul.

2014 24. Uluslararası İstanbul Sanat Fuarı, X-Ray Grup Standı, Tüyap Fuar ve Kongre Merkezi, İstanbul.

2012 22. Uluslararası İstanbul Sanat Fuarı, We Are Alone In, "Kentsel Dönüşüm", Tüyap Fuar ve Kongre Merkezi, İstanbul.

2011 Contemporary İstanbul 2011, Daire Sanat Galerisi Standı, Lütfü Kırdar Kongre Merkezi, İstanbul

2011 21. Uluslararası İstanbul Sanat Fuarı, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Standı, Tüyap Fuar ve Kongre Merkezi, İstanbul.

2010 Contemporary İstanbul 2010, Daire Sanat Galerisi Standı, Lütfü Kırdar Kongre Merkezi, İstanbul.

2010 20.İstanbul Sanat Fuarı, Koridor Çağdaş Sanat Programı Standı, Tüyap Fuar ve Kongre Merkezi, İstanbul.

2010 20.İstanbul Sanat Fuarı, Manik-Atak Karma Sergisi, 216 Düşünce ve Üretim Standı, Tüyap Fuar ve Kongre Merkezi, İstanbul.

2010 2.Çanakkale Bienali, Kurgusal Gerçekler- Dönüşümler, Çanakkale.

2009 Contemporary İstanbul 2009, Daire Sanat Galerisi Standı, Lütfü Kırdar Kongre Merkezi, İstanbul.

2009 19.İstanbul Sanat Fuarı, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Standı, Tüyap Fuar ve Kongre Merkezi, İstanbul.

2008 18.İstanbul Sanat Fuarı, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Standı, Tüyap Fuar ve Kongre Merkezi, İst.

2008 18.İstanbul Sanat Fuarı, Karşı Sanat Çalışmaları, 78'liler Girişimi, Tüyap Fuar ve Kongre Merkezi, İstanbul.

2008 Contemporary İstanbul 2008, Daire Sanat Galerisi Standı, Lütfü Kırdar Kongre Merkezi, İstanbul.

2006 16.İstanbul Sanat Fuarı, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Standı, Tüyap Fuar ve Kongre Merkezi, İstanbul.

DİĞER ETKİNLİKLER:

2018 5. Bisanthe Uluslararası Plastik Sanatlar Çalıştayı, Süleymanpaşa, Tekirdağ.

2016 8. Grup Portakal Çiçeği Sanat Kolonisi Çalıştayı, Sapanca

2016 International Print Festival, Art Caucasus Association/ Georgia-Tiflis-Batum

2015 Antik Kentte Yaşam, Sagalassos Resim Sempozyumu, Antalya.

2015 Gravürden Litografiye, Serigrafiden Ahşap Baskıya, Özgün Baskı Teknikleri, Konulu Konuşma, Mixer, İstanbul.

2014 Ann Aspinwall - Knut Willich Baskı Workshop Programı, MSGSU Grafik Bölümü Özgün Baskı Atölyesi, İstanbul.

2011 Plein Air 11 Workshop Programı ve Sergisi, Sevilla, İspanya.

2006- 2001 Sanat Tanımı Topluluğu, İzleyiciye Açık Çalışmalar, İstanbul.

2003 11. Zühtü Müridoğlu Ahşap Heykel Sempozyumu, 4. Değirmendere Resim Sempozyumu, İzmit.